ANUL XXI
39
(857)
Sîmbătă
30 septembrie
1978
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Cinstirea cărții românești

Între 1 și 10 octombrie pe intreg cuprinsul țării va avea loc Decada cărții românești, ajunsă acum la cea de a XI-a ediție. Așadar, sărbătoarea cărții românești se bucură de pe acum de o tradiție prestigioasă, semn că in conștiința tuturor iubitorilor cuvîntului tipărit și adunat intre coperțile cărții s-a statornicit acel atașament profund față de tot ceea ce emană de la spiritul creator al poporului nostru in cele mai diverse domenii. Dacă nu pierdem din atenție imprejurarea, fundamentală, bogată in semnificații de anvergură, inedite, că sărbătoarea cărții românești se inscrie la loc de cinste in seria acțiunilor ce se desfășoară sub egida celei de a doua ediții a Festivalului Național „Cîntarea României", mai departe, avem depline temeiuri să afirmăm că un asemenea atașament a căpătat deja caracter de masă. Fenomenul — căci, intr-adevăr, este vorba de un fenomen, in ordinea mutațiilor ce se produc in cadrul raportului dintre „producătorul" de carte și „consumatorul" acesteia — își are neindoios explicațiile lui axiologice, decurgînd din insăși dialectica politicii culturale a societății românești contemporane, pregnant definită in intreaga ei structură de documentele Congresului al XI-lea și ale Conferinței Naționale ale Partidului Comunist Român si de acelea ale Congresului educației politice și al culturii socialiste.

Pentru a avea imaginea indubitabilei concretețe a intregii acțiuni, cu alte cuvinte, pentru a ne da seama de natura riguros aplicată a manifestării acesteia inscrise la loc de cinste in calendarul vieții noastre cultural-artistice, implicit spirituale, e suficient, credem, să atragem atenția cel puțin asupra următoarelor două elemente. Pe de o parte, ne gîndim la ceea ce constituie baza materială, in toate compartimentele ei, a producției de carte și a difuzării ei. Firește, nu este locul potrivit aici să insiruim prea multe date incălcind, așa zicînd, domeniul statisticilor ; dar nu putem rezista la ispita de a menționa că, de pildă, in anul 1977 edițurile din țara noastră au tipărit peste trei mii cinci sute de titluri insumind aproape o sută de milioane de exemplare. A mai „poetiza" in jurul unor asemenea cifre, vorbind despre ele la modul hiperbolic echivalează cu a aluneca intr-o adevărată tautologie sui-generis, atita vreme cit e limpede că — intr-o asemenea imprejurare — superlativele apar cu totul de prisos. O stare de lucruri similară ne intimpină și in ceea ce privește cadrul organizatoric, menit a mijloci in condiții cit mai optime procesul de difuziune a cărții, in așa fel incit cititorul să ajungă in posesia cărții dorite cu prețul unor eforturi minime. Riguroasa sistematizare a rețelei de librării de pe cuprinsul intregii țări, gradul de competență profesională tot mai sporit al acelora care veghează de la o fază la alta dificila, aproape inefabila geneză a cărții tipărite și apoi imprevizibila, am zice aventuroasa „viață" a acesteia, iată deci pe scurt insemnele indubitabile ale certitudinii, ale lucidei siguranțe de sine cu care autorul cărții de azi se inarmează determinindu-l a acționa in consecință.

Pe de altă parte, și cu aceasta dorim să zăbovim, fie și succint, asupra celui de-al doilea element implicat in dialectica fenomenului cultural-artistic de azi, este tot atit de semnificativ să reflectăm asupra a ceea ce numim climatul spiritual și intelectual general sub auspiciile căruia se produce complexul „dialog" dintre autorul de carte și cititorul său. Privită din unghi psihologic și sociologic, problema comportă, nu incape nici o indoială, analize dintre cele mai atente, incredințați fiind că „tezele" ce se desprind de aici sint ele insele revelatoare prin substanța lor. Esențial este insă că ambii „protagoniști" — autor și cititor — acționează in deplină cunoștință de cauză, că, prin urmare, se intimpină in mod deschis unul pe celălalt.

Se degajă din cele spuse pină acum, poate, insăși semnificația cea mai de seamă a Decadei cărții românești, prilej cum nu se poate mai potrivit de a sintetiza in manifestări de mare pregnanță atotcuprinzătoarea și neintrerupta efervescență creatoare consacrată nobilului produs al spiritului uman care este cartea. Creator și cetățean intr-o unitate indestructibilă a personalității sale, scriitorul României socialiste, se intelege de la sine, este și trebuie să se considere participant privilegiat la acțiunea semnificativ denumită, grație formulării ei sobre, Decada cărții românești.

Luceafărul

monumentele unirii

HORĂ

Intiie horă izbăvindu-ne
Toată teroarea, tot mutismul,
Din veac in veac de-acum
rotindu-ne
Cercul Perfecțiunii, eroismul,
Roată de foc a unor stele nove,
Roată de singe luminind ca focul
Țărină sfintă-a gingașei Moldove,
Tu, Preursita noastră și norocul !

Cezar Ivănescu

Monumentul Unirii din Iași (detaliu)

TINEREȚEA CLASICILOR

Permanența valorilor literaturii

Prin natura literaturii ca fenomen de cultură, istoric determinat, primul criteriu de valorificare a moștenirii literare este situarea istorică a fenomenului literar, in așa fel ca să recunoaștem in el valoarea operelor prin raporturile dialectice stabilite intre dezvoltarea condițiilor istorico-sociale și modalitatea lor specifică de reflectare a realității. După o astfel de cerință, in moștenirea literară locul central il ocupă scriitorii clasici, ce stau la temelia culturii, de care se vor apropia generații după generații cu același interes. In literatura română așa este valorificată moștenirea scriitorilor clasici ai secolului trecut : Eminescu, Caragiale, Creangă, Slavici, Coșbuc sau alții, la care se adaugă scriitorii clasici ai literaturii dintre cele două războaie : Sadoveanu, Rebreanu, Blaga, Arghezi, Camil Petrescu. Din opera acestora putem reține că termenul „clasic", cu care ii calificăm, nu inseamnă vechi, bătrin, ci mereu tinăr, permanent actual, tocmai prin puterea „vechimii" de a fi mereu o măsură a valorii ce rămine peste timpul care a creat-o. Clasicismul, prin astfel de valori ințeles, ca patrimoniu spiritual al unei culturi, este o etemă tinerețe, de care orice popor are nevoie in entuziasmul lui creator de valori permanente, cu alte cuvinte, este o continuă conștiință a prezenței lui in istorie, pe care cultura lui o mărturisește, servindu-i progresului său in propria sa istorie, și prin aceasta in istoria umanității.

Deci, putem completa tabloul valorificării științifice a moștenirii literare cu al doilea criteriu : judecarea operei literare după valoarea ei artistică, singura care poate asigura condiția clasicității, sau mai modest spus, singura care are ca model arta permanentă in timp, indiferent in ce timp a fost ea creată. Este criteriul cel mai controversat, pentru că marea artă pentru a se impune ca valoare, in ciuda spontaneității impunerii unor opere, cere și ea timp, o perspectivă istorică pentru judecarea și rejudecarea ei ; dar și pentru că noțiunea de valoare artistică n-a fost și uneori nu este prea bine ințeleasă de cei ce o caută. Pentru că orice artă exprimă o ideologie, supusă fiind astfel inevitabil tendințelor sociale, nu arareori a fost judecată valoarea artei numai după conținutul ei ideologic. Poezia patriotică este o poezie legată totdeauna direct de un anumit moment istoric, prin ideologia ei, este deci o poezie cu un caracter politic mărturisit de poeți prin ideologia lor, dar numai arta exprimării ei poate impune opera ca valoare in permanența literaturii ca fenomen de cultură. Este pentru noi foarte clar astăzi ceea ce Maiorescu susținea la vremea lui, dintr-o necesitate istorică a culturii noastre, că adevărata poezie nu se reduce la conținutul ei politic, fiind obligatorie o includere a politicului, ca ideologie in artă, fără de care ea nu este poezie. Aceasta nu inseamnă că arta adevărată exclude politica, după cum intr-un timp i se reproșa teoriei lui

Eugen Todoran

Continuare în pag. a 7-a

JURNAL DE POET

O conștiință

dintr-un sat de pe Mureș, din preajma Albei lulia, din inima sbuciumatei istorii a Transilvaniei noastre, dintr-o familie de țărani, s-a impus cu anii, prin nopți și zile de trudă neindurătoare, intîi muncind pămintul, apoi lucrind cu muncitorii alături de ei in spiritul lor după război, apoi cotropind pagina imaculată cu un scris mărunt și adinc, intirzîind să-și incheie ultima frază alcătuită din mii de pagini smulse din cursul lor sbuciumat in peste zece cărți,

Ioan Alexandru

Continuare în pag. a 4-a

PRELUDII LA COLOCVIUL NAȚIONAL DE POEZIE

Timpul lucrează pentru poezie

Poezia cheamă irezistibil o conștiință critică. Ea nu vrea să existe singură, intre hirtiile sertarului, n-o mulțumesc nici edițiile beneficiind de o ireproșabilă condiție grafică, nici entuziasmul prietenilor autorului, nici tablourile de grup in genul **Lecției de anatomie**, nici bilanțurile pe ani și decenii (necesare totuși) și chiar un colocviu de poezie poate deveni un cadru prea strimt ori prea larg pentru adevărurile și nu vanitățile poeziei. Faptul că avem o poezie foarte bună, că istoria literaturii române și-a găsit intotdeauna pilonii de rezistență in poezie, bucuria și, la un moment dat, sentimentul de obișnuință și, de ce nu ?, chiar teama de inflație pe care le poate resimți uneori critica in confruntările ei cu poezia, incepind să-și supravegheze entuziasmul și, mai grav, să facă **lecturi de serie** și nu **lecturi-eveniment**, toate aceste judecăți generale privind existența poeziei și reacțiile criticii nu pot inlocui judecățile de valoare formulate individual (și nu in bloc), interpretările universului fiecărui poet legitimat sau in curs de legitimare. Am citit lecția de mare adevăr semnată de poetul Florin Mugur despre poezie, lecție ce sublinia dintr-odată multe din falsele probleme ce inlocuiesc intrebările reale ale poeziei și criticii ce-și asumă destinul creației in contemporaneitate. Nu citim in sensul realității și al adevărului poezia dacă o opunem eflorescenței romanului, cuceririlor de ultimă oră ale criticii ori ascendentului pe care-l cîștigă azi documentul, non-ficțiunea.

Doina Uricariu

Continuare în pag. a 7-a

● **Cariatide :** Daniela Crăsnaru ● Carolina Ilica ● Nicolae Prelipceanu ● Ioanid Romanescu ● Mircea Florin Șandru **(pag. a 3-a)**
● Fierul și aurul — **scenariu de film de** Mihnea Gheorghiu ● **Poeme de** Florin Mugur **(pag. 4-5)**
● **Instantanee de** Șerban Cioculescu ● **Pompiliu Eliade (I) de** Pompiliu Marcea **(pag. a 6-a)**
● **Atelier literar de** Geo Dumitrescu ● **Sport (pag. a 7-a)**

VARIA

Vlad Țepeș – Dracula

După interesanta carte a lui Ștefan Andreescu, **Vlad Țepeș (Dracula) — Intre legendă și adevăr istoric** (1976), un alt cercetător, Ion Stăvărus, publică la Editura Univers lucrarea **Povestiri medievale despre Vlad Țepeș — Dracula, studiu critic și antologie** (1978). Noutatea relativă a ultimei lucrări stă in faptul că publică in anexe textul narațiunilor germane despre Vlad Țepeș după ediția Matthias Hupfuff de la Strassburg (1500) in original și traducere de Adela Perju, textul narațiunilor slave despre Dracula după ediția A. D. Sedelnikov și traducerea lui Pandele Olteanu din 1961, o culegere de povestiri românești despre Vlad Țepeș din Petre Ispirescu, C. Rădulescu-Codin, **Legende istorice ale românilor din cronicari** de Mihail Popescu (1937) și **De pe plaiuri argeșene** (Pitești, 1974) de Dumitru Udrescu, de asemenea o culegere de extrase despre Țepeș (Kazîklu) din

Al. Piru

Continuare în pag. a 6-a

Eminescu și Transilvania
(III)

Însemnările rămase in manuscris, alte mărturii biografice, certificatele vieneze pentru semestrul de iarnă al anului 1869, arată că informația culturală a lui Mihai Eminescu a cuprins o zonă mai largă, și izvoare de informație mai bogate decit i-a oferit Transilvania. Dar faptul că primul articol publicat la Viena a fost tocmai Apologia lui Pumnul și că el etalează in suită logică impecabilă principiile umaniste ale Școlii Ardelene dovedesc că la inceputul epocii vieneze și la virsta aceea. Eminescu se putea afirma mai ales in probleme de istorie și cultură transilvăneană, aflindu-se incă sub raza de influență a anilor de la Cernăuți.

TEATRUL ROMÂNESC ȘI REPERTORIUL LUI — reprezintă intervenția lui Eminescu in discuția publică găzduită de revista „Familia" asupra inființării „Societății pentru fondul de teatru" a românilor din Ardeal și Ungaria. Inarmat cu o trainică experiență in problemele scenei, poetul s-a grăbit să iasă la rampă dar nu ca să cinte la lîră ci pentru a infrunta intr-o admirabilă diatribă polemică, repertoriul „național". Opinia sa despre vodevilurile lui Vasile Alecsandri (frivole) și despre dramele istorice ale lui Bolintineanu (fără caractere) rezistă și astăzi, dar ceea ce ne interesează indeaproape este concepția culturală care-a dictat-o, pentru că ea sună : **„In genere, noi nu suntem pentru traduceri, ci pentru compuneri originale"** și **„numai aceea voim ca piesele, de nu vor avea valoare estetică mare, cea etică să fie insă absolută"**, adică iarăși tendința morală a umanismului ardelean. Numind-o fără inconjur, Eminescu s-a detașat de celebrițăile vremii, votind cu obscurul poet ardelean, Ioan Lepădatu care tipărise, și el, in „Familia" o propunere de repertoriu „moral". **„De aceea eu găsesc că cea mai bună idee de a incepe un teatru național e aceea ce a pus-o pe tapet d.nul Lepădatu"** pentru că **„D.nul Lepădatu și junimea din Paris"** au ocazia de a vedea teatru **„insotit de prejudiciul frumos al unei valori atit estetice cit și etice"** ; „Repet **dar, cum că studiul cel serios al dramaturgilor naționali, aceea numai poate să aducă, ca să compunem un repertoriu**

Sânziana Pop

Continuare în pag. a 7-a

150

„La 6 octombrie 1828 episcopul Vulcan inființează cu toată a sa cheltuială un Liceu românesc in Beiuș intru folosul și cultura națiunei române... In chipul acesta Maramureșul, Satu Mare, Bihorul, Aradul, Banatul, aproape două milioane de români din aceste părți, fără indrumați și avisați pină la intregirea neamului, la unicul liceu românesc, la Liceul din Beiuș al lui Samuil Vulcan" scrie in cartea Școalele din Beiuș, *doctor Constantin Pavel.*

Intre Munții Pădurea Craiului, Bihariei și Codrului se deschide o largă depresiune colorată de păduri și intărită de sate străvechi — depresiunea Beiușului. Cind soarele e trecut de amiază călătorul care se oprește lingă balustrada podului de peste Crișul Negru, privind in aval apele care aici incă mai par limpezi, dacă intirzie mai mult — invins de reverie, va putea să vadă cum apa de munte care bate in talpa lui e cuprinsă de umbra cultă a liceului ce se ridică pe malul din dreapta. O sută cincizeci de ani de umanism dau căldura acestei umbre a după-amiezii și parcă se aud pașii măsurați (ca intr-o scandare) ai bătrinilor dascăli sau cei agili și plini de elan ai tinerilor invățăcei, dintre care mulți au ajuns mai tirziu să facă cinste acestui lăcaș de cultură. De ne-am aminti doar cîteva personalități a căror instrucție a inceput in acest liceu, și meritul școlii de la Beiuș tot ni s-ar părea deosebit, dar cind ne gîndim că de

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 2-a

CARTEA CU PRIETENI

Ov. S. Crohmălniceanu

Croh umblă aplecat din umeri pe pămintul dintre Dunăre, Siret și Dimbovița, gîndind cărți și adunînd glume care să te intărească in credința că viața e și petrecere. O inimă caldă ne face puțin gheboși, puțin ridicoli — nu-i așa ? — dar și nespus de dragi multor oameni. Născut la Galați (fapt pentru care ar trebui să mi-l doresc cu capul pe butuc, fiindcă nimeni, in afară de Galați, n-a dorit și nu dorește dărimarea Brăilei), Croh e mereu ca lumina blindă ce s-așterne după rostirea unui vers frumos. Buzele-i murmură și-n gură nu mai e loc, multă vreme, pentru alte cuvinte, iar sufletul se retrage pe maluri, așteptind impăcat să apară in albia fluviului apa vie a izbinzii sau duh de moarte senină. Cind il intilnesc pe Croh, știu că-n ziua aceea soarele a răsărit pe fața unei fete, că la Galați doi tei și-au dat mina pe deasupra unui catarg de corabie sosită din Mările Sudului, ca să incendieze visele tuturor scolarilor puși să studieze literatura română intre cele două războaie mondiale (volumele I, II, III) și că voi traversa o zi fără injurături, bind vinul capabil să-mi amețească singele cu superstiția dragostei, semănind porumbei, cișmele, legende, ochi și sprincene, jocuri de copii, intoarceri colorate și o dimineață cu toate usile deschise. Croh trece (și este !) drept un critic strălucit. Mi-a mărturisit, mindru și așezat pe o treaptă de marmură, că doar o singu-

Fănuș Neagu

Continuare în pag. a 6-a

cronica literară

Mircea Tomuș

«OPERA LUI I.L. CARAGIALE»

S-au publicat, în ultima vreme — e drept — mai multe cărți consacrate lui I. L. Caragiale, dar o lucrare de sinteză care să cuprindă toate aspectele personalității și operei sale continuă să lipsească. Scrierile cunoscute păcătuiesc prin concentrarea atenției cu precădere într-o singură direcție, rămîn fatal unilaterale, avînd ambiția să reducă un univers artistic variat și foarte complex la o singură formulă, în plus, neglijează istoria împlinirii creației marelui nostru clasic, ca și relieful ei, piscurile și depresiunile.

De la remarcile acestea pleacă Mircea Tomuș în cartea sa **Opera lui I. L. Caragiale**, col. „Universitas" (deocamdată vol. I). Oricît ar surprinde atari afirmații, ele includ o doză de adevăr și emițătorul lor își dă osteneala să o degajeze, neprecupețind spațiul și argumentînd ceea ce spune cu perfectă urbanitate, în peste 150 de pagini, format mare. Sînt luate în considerație comentariile care au însoțit și influențat însuși destinul operei de la „origini" (paginile lui Maiorescu și Gherea) ; intervin apoi „tendințele spre sinteză", detectate la Horia-Petra Petrescu, Paul Zarifopol, Șerban Cioculescu, G. Călinescu, Silvian Iosifescu, Șt. Cazimir, B. Elvin, I. Constantinescu. Mircea Tomuș nu neglijează și „alte interpretări", datorate lui E. Lovinescu, Mihail Dragomirescu, G. Ibrăileanu, Tudor Vianu, Pompiliu Constantinescu, Mihai Ralea, L. Blaga, Radu Stanca, I. Negoițescu, Cornel Regman, N. Tertulian, fără a omite și pe „detractori" (începînd cu Fr. Damé și Dimitrie Sturza și încheind cu N. Davidescu). Nelăsînd să doarmă nicăieri spiritul critic, probitatea profesională a autorului îl face să rețină, ori de cîte ori întîlnește în textele parcurse observații judicioase sau incitante, să stabilească, acolo unde este cazul, nuanțe și să furnizeze explicații pentru eventualele exagerări, ba să și citeze, chiar generos, formulările fericite.

Se adună astfel un prețios dosar al receptării lui Caragiale, și reacțiile semnalate sînt actualizate printr-o abilă regie, cu trimiterea luminilor de reflectoare din unghiuri inedite.

Ies la iveală și cîteva probleme, în jurul cărora au gravitat discuțiile și au apărut controversele ori opiniile absolut opuse : artistul viziunii esențial comice a lumii și cel inclinat a-și masca prin ris sentimentul tragic pe care viața i-l trezea ; realistul, naturalistul și clasicul : executorul copiilor exacte după natură cu o ureche-magnetofon și insul osîndit să simtă „enorm" și să vadă „monstruos", caricaturistul pus pe șarjă, fabricantul de „marionete" ; spiritul conservator, „junimistul" și criticul lucid, denunțătorul nemilos al relelor sociale, amicul socialiștilor etc. Iată avantagiile unei lucrări universitare care procedează sistematic, își asumă riscul parcurgerii „bibliografiei obligatorii", chiar dacă operația poate să devină, la un moment dat, fastidioasă, dar își asigură astfel o bază de pornire solidă, acordînd cuvîntul tuturor contestatarilor autorului în cauză.

Să observăm însă și anumite dezavantaje ale acestei căi :

Întîi, literatura secundară — cum numesc specialiștii comentariile critice existente ale unei probleme — e, practic, inepuizabilă și ambiția strădaniei ei se vădește vană, lăsînd mai totdeauna ceva pe afară. Notele lui Mircea Tomuș ne trimit adesea la volumul : **Caragiale interpretat de...** precizîndu-ni-se motivul preferării respectivei surse : „în primul rînd, pentru că, fiind un corp de texte critice unitar, se asigură o mai mare operativitate în consultare ; în al doilea rînd, pentru a saluta și în acest mod, indirect, apariția, în cultura noastră, a acestor foarte utile instrumente de cercetare, pe care, de vreme ce le avem, sîntem datori să le utilizăm, în ciuda imperfecțiunilor de care mai pot da dovadă". (p. 406). Mă rog, dar într-o lucrare științifică universitară ne interesează neapărat și sursa primă, spre a controla exactitatea opiniei. Culegerile amintite pot fi foarte utile, sînt însă nevoite, fatal, să se mulțumească numai cu texte fragmentare. Alcătuitorul antologiei, alegînd ceea ce a socotit el esențial, riscă oricînd să treeze erori. Cade oare accentul, la Pompiliu Constantinescu, pe **realismul** lui Caragiale ? Mă îndoiesc, și va vedea oricine că e astfel, cercetînd direct izvoarele. Criticul apasă cel puțin în egală măsură pe clasicismul scriitorului, cum rezultă chiar dintr-un citat, țîșnit fără vreo pregătire, ulterior. Iar amploarea cercetării și minuțiozitatea ei în cazul de față (P. Constantinescu intenționa să scrie o monografie a lui I. L. Caragiale) s-ar fi cuvenit să trimită textele numeroase din **Scrieri** (2), la capitolul „Tendințe spre sinteză". Ce ne facem cînd volumul preferat de Mircea Tomuș omite pe unii autori sau nu reproduce pagini reprezentative ale lor ? E cazul cu M. Ralea care capătă un loc minor în lista exegeților caragialieni, deși a scris lucruri de o rară penetrație despre autorul **Momentelor** (vezi cele referitoare la „Lumea lui Caragiale" din „Valori").

Mai serios e pînă la urmă altceva. Amendînd opiniile „tăioase" ale lui Maiorescu, Mircea Tomuș o face, la rîndul său, cu o idee de monografie literară care n-ar simplifica nimic, dacă imaginea mereu totalizatoare pe care ar trata-o ar fi diacronic și sincronic, fără să ignore nici o notă unanim recunoscută, dar realizînd și o „construcție critică" originală.

Dorința e, în fond, lăudabilă. De ce nu ? Dar devine primejdioasă ; obligă prea mult la continuare. Fiindcă, după ce ai emis atîtea cerințe, e foarte greu să le satisfaci în cele ce urmează să spui.

Studiul operei, cu multe contribuții într-adevăr personale și observații subtile, nu împlinește dezideratele formulate înainte. Capitolul consacrat textelor jurnalistice bate apa în piuă, nu schimbînd deloc imaginea operei. Analiza nu rezolvă contradicțiile semnalate. Tendința e mai degrabă spre o împăcare a lor, generoasă, poate, dar prea puțin convingătoare. Căci a recunoaște istoricitatea puternică a operei lui I. L. Caragiale în „comedii" și „Momente" cere a respinge ca nefondată interpretarea lui I. Constantinescu, foarte elogiată anterior. Veridicitatea desăvîrșită exclude masca și îngroșarea serioasă a lui Jarry. Naturalismul nu se poate apoi împăca în nici un caz cu clasicismul. Aici ne-am fi așteptat ca teza Caragiale — zolist să fie circumscrisă strict, iar speculațiile care o imping dincolo de marginile adevărului să-și capete o infirmare hotărîtă.

Orice reliefare a unei trăsături definitorii presupune reducție. A arătat-o excelent G. Călinescu, vorbind de „schematismul" intenționat al clasicilor. Cu sacrificiul acesta se fixează o anumită trăsătură umană și putem avea revelația esențelor. Important e ca axul care adună notele caracteristice să fie cu adevărat cel principal. Nu altfel se întîmplă cînd vrem să evidențiem originalitatea unei creații artistice. Turnăm, pur și simplu, apă în vin, dacă scriem „Incursiunea pe care am încercat-o în universul operei lui Caragiale și pe care am dorit-o cît mai sistematică de-a comentat... Mai departe cuprinsul ei nedă : punerea acestei realități în raport cu o idee de monografie literară, care n-ar simplifica nimic, dacă imaginea mereu totalizatoare pe care ar trata-o ar fi diacronic și sincronic, fără să ignore nici o notă unanim recunoscută, dar realizînd și o „construcție critică" originală. Mai departe cuprinsul ei nedă : punerea acestei realități în raport cu o idee de monografie literară, care n-ar simplifica nimic, dacă imaginea mereu totalizatoare pe care ar trata-o ar fi diacronic și sincronic, fără să ignore nici o notă unanim recunoscută, dar realizînd și o „construcție critică" originală. Mai departe cuprinsul ei nedă : punerea acestei realități în raport cu o idee de monografie literară, care n-ar simplifica nimic, dacă imaginea mereu totalizatoare pe care ar trata-o ar fi diacronic și sincronic, fără să ignore nici o notă unanim recunoscută, dar realizînd și o „construcție critică" originală.

Monografia dată cu prilejul unui aniversar, bineînțeles și cea a lui Mircea Tomuș pentru cîțiva mai noi care ar avea într-adevăr ceva interesant de spus peste lucrările știute cu privire la I. L. Caragiale.

Ov. S. Crohmălniceanu

viața cărților

Călătoria ca re-cunoaștere

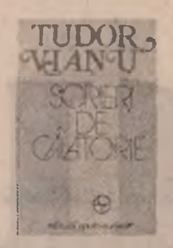

● Desigur că nu întîmplarea face ca, în ultimii ani, producția noastră editorială să fie mai bogată cu oricînd în jurnale de călătorie, note de drum, memoriale de călătorie, ș.a.m.d., aparținînd unor personalități din toate domeniile culturii românești din trecut și prezent. Este o expresie firească a generoasei deschideri către universalitate bazată pe cunoașterea și respectarea tuturor valorilor umane, indiferent de aria lor culturală, — pe care o are politica României. Aproape nu există personalitate culturală la noi care să nu fi călătorit mai mult sau mai puțin și care să nu-și fi însemnat cîștigul spiritual și afectiv al drumurilor sale, de la cronicari, la D. Golescu, de la Cantemir, la Sadoveanu, Iorga, Arghezi, Blaga, Pârvan, M. Ralea, Rosetti, S. Mehedinți, de la Hogaș și pînă la E. Barbu, A.E. Baconski, A. Marino, M. Ralea, M. Preda, E. Simion, O. Paler, A. Rău, R. Rusan și cîți alții, fiecare cu drumurile sale, cu modul său particular de a privi, de a compara, de a cunoaște și a descrie. Astfel încît o cercetare în amănunt a **sentimentului călătoriei** în cultura română ar dispune, fără îndoială, de un material enorm și demn de toată atenția.

Între toate numele citate aici, cel al lui Tudor Vianu se înscrie aproape de la sine. Gelu Ionescu reușește prin antologia de față *), să popularizeze o latură mai puțin cunoscută și studiată a savantului român, semnînd o prefață și o „cronologie" exemplare, scrise cu finețe disociativă și economie, cu formulări precise și cu o veneranție care nu alterează însă niciodată obiectivitatea. „Chip de efigie", cum îl numea cineva, T. Vianu, om de o rară ținută culturală și etică, preocupat de toate domeniile spirituale, — dovedește și aici aceeași armonie, pasul neșovăitor printre capodopere, dar și fervoarea noilor descoperiri, un echilibru născut din vasta arie de cunoaștere, dar și o bucurie în fața noului, dovadă a unei capacități de simțire niciodată claustrate. Cele peste 30 de texte adunate aici pot fi împărțite în două : scrierile „europene" și notele de drum în India ; după cum spune Gelu Ionescu, „în **India** Vianu e mai «literar» ca în orice altă scriere a sa. Imposibilitatea desfășurării pe larg în planul esteticii și filosofiei culturii îl conduce la o savuroasă literarizare (...) **India** e relevantă pentru curiozitatea autorului pe care, de data asta, își permite să o «descopere» să o savureze, chiar renunțînd (...) la stilul său dominant științific". Ceea ce marchează aceste scrieri este **sentimentul de re-cunoaștere**, contactul nemijlocit cu o realitate asimilată deja ne cale cărturărească și care este absolut firesc la un gînditor ca Vianu. Cel mai adesea călătorul caută interioarele : „curțile interioare ale mănăstirilor italiene", muzeul din Ravenna, Capela Sixtină, „Casa Sfintei Caterina", „sala de consiliu a Palatului Public din Siena", „încăperile lui Bernardone" tatăl lui Francisc din Assisi, „vechile clădiri ale Forului roman" „curtea Universității din Padova", „villa d'Este", „castelul Albrechtsburg" din Meissen, Casa lui Herder, a lui Goethe, a lui Tolstoi sau Bach Castele, săli academice, biblioteci, basilici sau case memoriale, care sînt legate indisolubil de istorie și cultură. Călătorul este demult familiar cu spiritul locului, referințe livrești se fac de la sine (nicidată, însă, abundent sau ostentativ), iar integrarea în peisaj se întîmplă într-un mod firesc. Nu o dată apare exclamația „iată", semn al re-cunoașterii de care vorbeam („iată intrarea către încăperea în care Giacomo Beninicasa...", sau „iată casa lui Herder", sau „iată drept în fața noastră biserica Santa Maria degli Angeli...") ; citeodată savoarea suprizei este tăiată de erudiție, cum este în cazul vizitei în casa Sf. Francisc, unde toți vizitatorii exclamă cu uimire sau durere înnitrea simulacrului din cea-ră, în mărime naturală, al sfîntului, în timp ce „noi recunoaștem aici gustul bisericii apusene pentru înfățișările sensibile și înclinarea ei de a cuceri inimile pe calea imaginației". Cultura ajută oricînd de a contempla nu **deasupra** ci **dinăuntrul** obiectului — „Călătoria în Italia a fost pentru noi un prilej neîntrerupt de comparare între epoca amîndoi, a cărui singur centru de interes rămîne, de fiecare dată, anecdotica, parodia infinită. De altfel, excesul de ironie, devenită involuntar automatism, sfîrșește prin discreditarea, în cîteva momente, a chiar gravității eroilor cărții, impresie departe de orice intenție a autorului. Dar tonul imediat-provocator al romanului lui Costache Olăreanu, descongestionarea epică ce ține de simplitate compozițională, discreția lirică și ironia demistificatoare, fac ca aceste posibile insuficiențe să fie, nu de puține ori, ignorate de cititor, cucerit de farmecul povestirii.

Vasile Petre Fati

*) **Costache Olăreanu : „Confesiuni paralele", Editura „Cartea Românească", 1978.**

Virstele cetății

● Alcătuită, după mărturisirea autorului, oarecum de la sine, cartea lui Aurel Sorobetea, **Privire de pe cetățuie***), încearcă o redescoperire a unor locuri știute, cu relevarea faptului semnificativ, particular și emoțional, cu redimensionarea unor imagini apropiate și devenite prin aceasta comune, încearcă explorarea unui teritoriu familiar cu o privire nouă, healterată de obișnuință și prin aceasta o definire nouă a unui spațiu cunoscut. Această evocare a cetății Clujului se constituie ca un reportaj sentimental, izvorît deopotrivă din fluxul memoriei, din senzația directă, din detaliul prezent și din reveria livrescă, reconstituind virstele orașului, spațiile sale reale și imaginare, transformările sale de-a lungul secolelor și de-a lungul anilor, schimbările de planuri ale peisajului, jocul luminii după anotimpuri. Imaginea cetății se reconstituie astfel din unghiuri diferite, de la acela fabulos și confuz al amintirii aducînd ecouri dintr-o copilărie fascinată de spațiile emanînd mister și aventură, la evocarea de factură eseistică a istoriei spirituale, a conflictelor sociale, pînă la notația jurnalistică ce consemnează transformările noii cetăți industriale. Constanta cărții, între aceste modalități diverse, ce își păstrează autonomia refuzîndu-se unei viziuni sintetice, este dimensiunea ei afectivă, identificabilă deopotrivă în latura de pur reportaj jurnalistic și în divagația subiectivă sau livrescă, imaginile fiind polarizate de un permanent sentiment omagial ce-unifică subtextual substanța cărții.

Aurel Sorobetea este tentat îndeosebi de modalitatea de expresie lirică, în desfășurări ce aspiră la restituirea unei imagini subiective a unui spațiu perceput cu o sensibilitate ce aburește contorul : „Iar dincolo de porți există curți părăginite, înnegrite cu tencuiala risipită în cale. Aici tradiază adolescenții, îndrăgostiții străluciți. Smălțuită, paloarea fețelor coclaurează urmele de ziuă rămase în umbre și le întoarce încet spre limpezire. Paragină — începutul unui incendiu invizibil. Împinse de flăcări arătările se rotesc împrejur : reflexe albastre, gri, roșietice se amestecă și, deodată, discul se liniștește, alb, peste perimetrul interior".

Dimensiunile cetății se prelungesc prin reverie, spațiile se adîncesc și se confundă prin deformare lirică, unecri prețioasă. Lauda lucrurilor, celebrată gidian, este dublată de notația senzației subtile („Orga alintă încet cu muget răcoros, liturg. Se aude fluierul înfim, numai spre vis, umblet de pășanjen în tuburi"). Există însă la Aurel Sorobetea și atracția concretului, a culorii, a mișcării și a detaliului frust, în pasaje pline de animație (**Piața mare, Oser**). Reveria în umbra zidurilor vechi este urmată de participarea la viața pestriță a unei umanități diverse, aflată la cumpăna vremurilor. După cum există și formația jurnalistică al cărei accent devine pregnant în partea a treia a cărții, **Miez de eră industrială**.

Istorie, artă, viață socială, peisaj subiectiv și peisaj industrial, evocare lirică și observație directă se concentrează pentru restituirea unei imagini vii a unei cetăți vechi și în același timp moderne, a cărei fascinație este prezentă în fiecare ipostază. Această laudă a cetății intonată în cele mai diverse registre este echilibrată prin sentimentul unic — al unui spațiu al apartenenței reciproce, al unei relații subtile și complexe — care reține cartea de la risipirea între meandrele și imperfecțiunile unui stil dislocat, refuzînd selecția formelor, aflat într-o fază a căutării de sine.

Sultana Craia

*) **Aurel Sorobetea : „Privire de pe cetățuie", Editura „Dacia", 1978.**

„Confesiuni paralele"

● Încă din primele pagini, romanul lui Costache Olăreanu *), incită prin insolitul faptului de viață : funcționarul serviciului-personal al unei presupuse instituții trebuie să facă față unui ins care, după întocmirea unei autobiografii în vederea ocupării unui post, forțează, pînă la paroxism, atenția acestuia, din dorința povestirii propriei sale vieți, aparent banale, în speranța depășirii, oricum, a conveționalității, a tonului impersonal al autobiografiei sale. Pe nesimțite, modestul funcționar „de la cadre", la început, ce-i drept, mai mult absent și iritat, își va depăși rigiditatea profesională, sedus de confesiunea propriu-zisă, de imprevizibilul anecdotic, pînă la punctul în care el însuși simte nevoia unor rememorări, dar surprinzător, acest ins ca și necunoscut, îi interzice cu bună știință, dictatorial, eventualitatea unor mărturisiri „Și sînt sigur că ar fi avut ce povesti. Dar eu n-aveam chef de așa ceva. Voiam să fiu singurul vorbitor și în intoleranța mea nu-i acordam nici cinci minute".

Cu acest ascendent epic, revelator prin simplitate, suficient pentru a valida anume date de viață, romanul ajunge, prin acumulare de întîmplări, de detalii aparent inutile, la un fel de stare civilă a personajului, altfel spus, la adevăratele dovezi de existență, chiar dacă nimic nu pare spectaculos în biografia sa. Este vorba, mai degrabă, de acea patologie a comunicării infinite, de unde și precipitarea, ebuliția personajului, dornic să reanime amănuntul ultim de viață numai pentru că poartă amprenta propriei sale trăiri dar și ceva din nostalgia umilă a comuniunii pasagere. În cele din urmă întreaga confesiune, violentată permanent de-o ironie deloc protectoare, devine o simplă gratuitate prin însăși suficiența, stereotipia unei biografii, ceea ce și explică, la un moment dat, nevoia paradoxală a personajului cărții de a fabula, de a inventa alte și alte fapte de viață. În acest sens este suficient de semnificativ că, într-o anume perioadă istorică, din motive de imediată insecuritate socială, eroul romanului își „compune" o serie de autobiografii, care mai de care mai fanteziste, însinuindu-se astfel, transferul dintotdeauna între ficțiune și planul real, ce duce, firește, la o posibilă mistificație. La acest nivel este simptomatic faptul că personajul, pornit în inventarierea propriei sale biografii, din dorința de autenticitate a rememorărilor de tot felul, ajunge, dintr-odată, la ficțiunea compensatorie. Firește, este de remarcat jocul ambivalențelor, arbitrariu, care dau personajelor o notă de ambiguitate și de absurd potențat, cum se întîmplă, de exemplu, cu vînzătorul Jenică sau cu propriile sale amintiri care, cronologic, devin incerte. Dovezile de existență reală sînt puse mai pretutindeni la îndoială, în însăși febra confesiunii sale imperative, saturată de concretețe dar greu de omologat prin incertitudinea lor existențială

De remarcat calitatea specială a dialogurilor, în descendență caragialiană cît și un registru comic foarte variat, de unde și un aer polemic al romanului, ușor de identificat mai pretutindeni. Dincolo de acestea, cîteva observații se impun ; abundența personajelor pe un spațiu, totuși, restrîns duce la miniaturizarea lor, cît și o construcție liniară, cumulativă prin stereotipie, al cărei singur centru de interes rămîne, de fiecare dată, anecdotica, parodia infinită. De altfel, excesul de ironie, devenită involuntar automatism, sfîrșește prin discreditarea, în cîteva momente, a chiar gravității eroilor cărții, impresie departe de orice intenție a autorului. Dar tonul imediat-provocator al romanului lui Costache Olăreanu, descongestionarea epică ce ține de simplitate compozițională, discreția lirică și ironia demistificatoare, fac ca aceste posibile insuficiențe să fie, nu de puține ori, ignorate de cititor, cucerit de farmecul povestirii.

Vasile Petre Fati

*) **Costache Olăreanu : „Confesiuni paralele", Editura „Cartea Românească", 1978.**

CARTEA DE DEBUT

Paul Valéry — „par lui — même"

din nefericire, chiar și cînd este vorba de cea dintîi carte a unui tînăr autor, spiritul critic al comentatorului nu poate întotdeauna să nu-și pună întrebarea insidios-sceptică dacă nu cumva geneza respectivei cărți, departe de a fi expresia unei necesități vitale în ordine afectiv-morală, implicit intelectual-existențială, reprezintă mai degrabă rezultatul unei decizii și al unor eforturi circumscrise strict în sfera a ceea ce ține de imboldul (omenește motivat, într-un fel) „producerii" unor „lucrări" mai mult sau mai bine „făcute", capabile a deschide căi de acces în așa-zisa profesie a celor care „scriu". Un asemenea fenomen de escamotare a elementului numit *vocație* (de *talent* nici nu mai vorbim !), cel mai adesea, își vădește prezența programată în cîmpul cercetării literare. Este domeniul în care „specialistul" în cutare sau cutare disciplină, problemă, perioadă istorică ori, mai ales, în cutare literatură străină, bazat pe „știința sa de carte", își ia răspunderea de a pune lucrurile la punct odată pentru totdeauna fiind convins astfel că ne scoate din ghearele oricărei nedumeriri și că de aici încolo putem fi definitiv liniștiți. De faptul dacă poartă sau nu amprentele unei asemenea mentalități de mesriaș perseverent trebuie să depindă, credem, însuși tonul comentariului cu care întîmpinăm intîia apariție editorială a unui critic.

Aceste succinte reflecții preliminare ne-au fost suscitate, prin ricoșeu, de eseul dedicat de Gabriela Negreanu lui Paul Valery*). Spunem prin ricoșeu întrucît cartea de debut a tinerei autoare captivează realmente tocmai prin pasionantul atașament etic și intelectual la tema abordată. În acest sens, pasajele confesive din finalul eseului nu degajă nimic din convenționalitatea orgolioasă și doctă a atîtor altor tentative critice bîntuite de complexul suficienței de sine al celor care le elaborează. Dimpotrivă, întregul demers interpretativ al Gabrielei Negreanu impune ca pe o necesitate exprimarea unor gînduri ca acestea : „Această carte am dorit-o, în timp și peste timp, un dialog. Alegînd să scriu despre Valery mi-am mărturisit, prin însăși această alegere, preferința. Interogațiilor mele le-am aflat, uneori, răspunsuri în textele lui ; problemelor lui le află soluții, uneori, epoca noastră. Este drept că subiectivitatea mea rămîne aceea care decupează, selectează. Fiece nou fragment citit, fiece nouă lectură modifică tabloul de-abia schițat, uneori chiar în momentul în care imaginea se vrea definitivă. Desigur că nu vom crede în acest *definitiv*. Textele unui autor autentic sînt infinite, în măsura în care nu vei afla nicăieri punctul terminus de la care o nouă lectură, o nouă interpretare să nu mai fie posibilă. Aceasta nu înseamnă că orice tentativă de restituire a unui autor este cu necesitate falsă ; ci doar parțială". Pasajul de mai sus, așadar, merită să fie cu atenție scrutat și pentru că, în afară de motivația afectiv-intelectuală a angajării la studiul „temei" Valery, indică chiar punctul de vedere axiologic propriu metodologiei critice utilizate de autoare. În spiritul unei binevenite „lacizări" a conceptelor, am spune că perspectiva adoptată de Gabriela Negreanu este una „psihocritică" ; ceea ce, în „cazul" Valery, (mai exact, în cazul *personalității* Valéry) se impune ca o metodă de portretizare prin analiză aproape naturală. Într-adevăr, buna cunoaștere a faptelor demonstrează că, într-o măsură infinit mai mare decît la alții, „realitatea primă" a operei lui Valery nu este nicidecum aceea că ea ne „place" într-un fel sau altul, în sensul producerii unei „incîntări" estetice sieși suficientă. Mai presus de orice, esențial este să pornim la convingerea că în interiorul acestei opere „se joacă o existență", o existență de creator și ginditor care, în mod incontestabil, desemnează în exponentul ei pe unul dintre marii noștri „contemporani".

Detașată de ambiția cuprinderii monografice a temei, Gabriela Negreanu este exclusiv interesată de surprinderea și descrierea celor citorva momente cruciale ale respectivului „joc" din existența spirituală a „eroului". Într-un fel sau altul (și distribuirea copioasă a textelor valeryene în paginile eseului constituie o dovadă), pentru autoare întreaga operă a lui Paul Valéry este privită ca un fascinant „jurnal" sui-generis. Sub zodia acestei structuri intră nu numai *Une soiree avec M. Teste* ci și *Introduction à la méthode de Leonard de Vinci* ; nu numai *Rhumbs* și seria *Tel quel* ci și *Eupalinos ou l'orhitecte* ori *Mon Faust* etc. Și este firesc a privi astfel faptele, atîta vreme cît peste tot se face distincție între „persoana autorului" și „creator", căci „persoana", acestuia din urmă toarea trece cu mult dincolo de limita plauzibilului. Este cazul — de pildă — unui subcapitol precum cel intitulat: *Metoda lui Leonardo da Vinci : viziune și structură*, unde un amator enciclopedico-științific — e adevărat, atractiv prin patosul exprimării — divulgă suficient de repede caracterul aventuros al tezei conform căreia intuițiile tînărului Valéry premerg și anticipează, neapărat, teorii și descoperiri științifice înscrise într-un evantai uluitor prin vastitatea lui. Mai pe față spus : Valery exprimă strălucitor spiritul leonardesc, dar nu este, totuși, *mutatis mutandis*, un... Leonardo al veacului XX.

Dată fiind tema propriu-zisă a eseului, în final mai formulăm o întrebare : oare Gabriela Negreanu refuză operei poetice a lui Valéry funcția de „jurnal", în sensul definit mai înainte, adică de document moral în care se „joacă", de asemenea, existența creatorului Valery ? Pentru noi este limpede faptul că *La Juonne Parque, Charmes, Le Cimitiere morin* reclamă imperios privilegiul de a da seama, dinlăuntru, asupra personalității umane (în coordonatele urmărite de Gabriela Negreanu) a plăsmuitorului lor.

Ne-am bucura dacă această inexplicabilă omisiune ar fi compensată odată cu apariția unui studiu analitic dedicat poeziei lui Paul Valéry semnat de însăși Gabriela Negreanu.

Nicolae Ciobanu

*) **Gabriela Negreanu : „Paul Valéry și modelul Leonardo", Editura „Albatros", 1978.**

REVISTA REVISTELOR

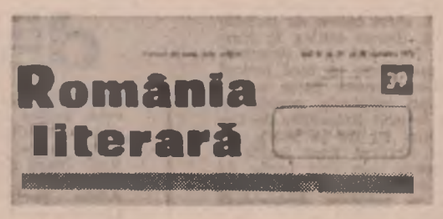

România literară nr. 39 a. c.

● **Un climat multiplu creator,** editorialul cu care se deschide sumarul ultimului număr al revistei ce aduce în discuție o seamă dintre aspectele esențiale ale vieții noastre literare, raportată la multitudinea acțiunilor întreprinse de Uniunea Scriitorilor în etapa de față, între care la loc de frunte se situează apropiatul Colocviu național de poezie. De altfel, în preajma acestui important eveniment se publică și îndrăznețul eseu intitulat **Promoția 70**, semnat de Laurențiu Ulici, plauzibilă introducere la un posibil studiu analitic, consacrat celei mai tinere generații de poeți români contemporani. Academicianul Iorgu Iordan — autor și al unor deosebit de instructive însemnări : **Lingvistica și critica literară** — este sărbătorit cu prilejul împlinirii venerabilei virste de 90 de ani, prin articole pătrunse de o gravă emoție intelectuală, semnate de Alexandru Philippide, Alexandru Graur, George Macovescu, Theodor Hristea, G. Istrate și Arthur Beyrer de la Academia de științe din Berlin. Analize consacrate apariților editoriale la zi semnează Nicolae Manolescu, Sorin Titel, Dana Dumitriu și Ion Jurăscu. **Un nume pe o casă** se intitulează tableta lui Geo Bogza, iar „breviarul" lui Șerban Cioculescu **Orthokynegetikos.** De o mare profunzime liric-patriotică dă dovadă suita de poeme **Din „Imnele Moldovei"** a lui Ioan Alexandru. Sectorul de proză este asigurat de Radu Cosașu și Marlana Costescu. În nota lor obișnuită celelalte rubricii ale revistei : „teatru", „cinema", „plastică", „muzică" etc.

Cronicar

150

Urmare din pag. 1

la Orșova pînă la Sighetul Marmației, era unicul gimnaziu românesc, atunci ne închipuim ce a însemnat el pentru românii din vestul țării de-a lungul a mai bine de un secol.

După Blaj, Beiușul a fost considerat în timpul sutei XIX și pînă după primul război mondial drept suflet și inimă a culturii române din Transilvania. Nu întîmplător va ajunge marele Eminescu, după întîlnirea cu Blajul, tocmai la Beiuș, care-i era cunoscut de bunăseamă din scrisul vremii din murmurul și rumoarea admirativă a veacului trecut față de celebrul liceu. Un absolvent de la Beiuș știa latină cît nu știe azi un profesor și această bună stare a învățăturii n-a fost legată numai de secolul trecut, ci a continuat pînă după al doilea război mondial. Iubitul nostru poet Al. Andrițoiu, absolvent al Liceului „Samuil Vulcan", uimește pe oricine cu latina acumulată pînă la finele deceniului cinci. În acest moment mai avem încă diferiți oameni de știință, cunoscători buni de latină și greacă etc., dar ce se vor face peste cîțiva ani tinerii arheologi și istorici care nu-și vor fi însușit încă din primele clase aceste limbi capitale pentru cercetare ? Retorismul acestei întrebări e doar unul aparent fiindcă mă gîndesc că acest liceu, dacă nu toate, ar trebui să predea și astăzi asiduu limba latină, fiind mai evidentă astfel continuitatea învățămîntului umanist.

Joia, la tîrgul din Beiuș, locuitorii satelor din împrejurimi trec cu desagii în spate pe lîngă liceu și pot fi auziți spunînd cu voce mai mult sau mai puțin clară, într-un elan de recunoștință : Dumnezeu să le dea sănătate profesorilor că aici o învățat și pruncul meu de-o putut să ajungă inginer... profesor... doctor... etc. !

La o sută cincizeci de ani ai celebrului liceu și noi ne gîndim cu nesfîrșită recunoștință la întemeietorul Samuil Vulcan, la generațiile de profesori și de elevi deveniți profesori, urîndu-le dascălilor de azi multă sănătate, iar liceului o viață egală cu a poporului nostru.

c a r i a t i d e

daniela crăsnaru

Imitatio

Spaimă domoală,
șarpele impietrit asupra cupei.
Mîinile cu care sugrumi
caliciul intiorat, lobul fragil, fragmentul
de intuneric.
Pe sub arcadele devoratoare
cu semnul blindeții stigmatizat, al retragerii,
al desfolierii, ingini tu
imaginea lumii :
vocale, consoane — virful unor lănci
pedepsitoare.
Imago, mundi, dulce, dulcissima,
ironie duioasă, fără urmări.
Și totuși,
acest lac in care căzu, sfidătoare,
lacrima mea,
acest zid, pe care singele indrăzni să imite
reflexul amurgului.

Numărătoarea

In fața unei arbalete
dintr-un timp depărtat,
in fața filei pe care vremea se-ntinde
ca un vinăt miceliu cotropitor,
vederea ta, iată,
deprinde alfabetul amurgului.
Sunete care au fost,
culori viețuind intr-un caliciu
dintr-o eră apusă.
Atit. O linguriță de cenusă
in gușa acestei clipe devoratoare.
Această clipă, respirația ta.
Și ah, sub clopotul singelui tău,
acolo, in arena pustie,
iți iei tu armele și uniforma !
Sub clopotul singelui tău
inveți tu, zi de zi, cu disperare
numărătoarea pină la unu.

Piața spaniolă

In vis, intr-o piață spaniolă,
numai acolo, — umbra morții
peste care zac aruncate brațe de flori,
cavalcada singelui
gonind din urmă instincte speriate.

Incet pătrunde intunericul in piele, intunericul
ca o boală a văzduhului.
La vida es sueño
ai vrea să murmuri, poate să strigi,
in timp ce pe gura-ncleștată
iți șiroie singele izbăvitor al unei flori
necunoscute.
Intr-o piață spaniolă, in vis, altădată,
sufletul față in față cu trupul.
Eliberat.

Ultima Cină

Sufletul meu se-mbolnăvi de un sunet,
cotropit se lăsă de o paloare divină...
In cealaltă viață, la ceasul acesta
animalele sfinte se pregătesc pentru cină.
Botul lor mută incet văzduhu-ntr-o parte,
ghearele ah, cit de intens luminează.
Trupul meu, de bună voie, noapte de noapte
sub blinzii lor colți se așează.
Și iarăși timpla mea visă un cring
fără moarte
și coapsele mele visară un cintec
necunoscut.
Cind ultima picătură de singe
lumină gitlejurile infometate
se pregătiră pentru un nou inceput.
De ce iți spun ție toate acestea ?
Ce știi tu, depărtatule, imaginarul meu
scutier
despre tăișul pe care lunecă tălpile mele
cu cit mă apropii de cer,
despre această ispititoare,
perpetuă cădere intr-un gol care nu e ?
Tu nu poți desluși in acest intuneric
decit palma mea albă
in care, desigur, mai e loc pentru cuie.

Mierla și Saltimbancul

Atunci intrară Sublimii in cortul nopții...
Și nici o ușă nu se trinti,
lacătul nu se umplu de hemoragia ruginei
cheile rămaseră mute,
semn că tainele se petrec numai in curăție.
Ce știi tu despre ultimul,
cel care nu s-a mai intors ?
Genunchii crispați pe piatră,
gitlejul iluminat de plumbul unui cuvint
nicicind al iertării.
Ce știi tu despre trupul
prin care colindă in haine carnavalești
viermele palidus, fratele somnului ?
Crezi că te zguduie plinsul
și nu e așa.
Crezi că e susurul biciului peste piept
și nu e el.
Ochiul tău, pregătit pentru spectacolul
marilor incendii
dezleagă de pe frontispiciul acestei
intimplări a memoriei :
silueta subțire a Mierlei
și țipătul Saltimbancului.

carolina ilica

Ofelia

Un hoit mi-e trupul și pluteste
In voia sufletului meu.
L-am inecat in două lacrimi,
Cu nepăsare de călău.

Dar fără el mi-e mult mai bine.
Chiar vremea trece mai usor.
Si parcă in plutiri m-ar ține
Aripe line, de condor.

O, simțurile, cinci ferestre
Deschise toate in afară,
S-au aburit de răsuflarea
Din noaptea-ntiia, sublunară !

De-atunci, tăcut precum un zeu,
In dimineți aeriene,
Doarme-necatul trup al meu
Acoperit de gindul meu.
Cum dorm incestuoase gene.

Deasupra stelele

Iți priveghez absența : aprind o luminare
Să pot citi de-aproape ce niciodat' n-ai scris.
(O, fără voia mea se-mpreunară
Aceste vorbe trădătoare !

Ne stăpinește uneori cuvintul.
El spune-acum ce-am vrut să tăinuiesc)
Deasupra stelele stau inghețate
Și precum ochi de gheață mă privesc.

Prin trei țavane reci le simt
Și incă prin răceala pleoapei.
Aceasta-i doar singurătatea...
Și amăgirea, ce aproape-i !

Prin parcuri

Mă simt străină uneori și rece.
Prin parcuri mă așez lingă bătrini.
In poală : zece vreascuri, două mîini,
Din care-nfrigurarea stă să plece.

Uscate vorbe, rare, frunze ude
Invălmășesc auzul cu privirea.
Apoi tăcerea... Deznădăjduirea...
Intrebi de moarte. Nimeni nu-ți răspunde.

Au fost și-acești bătrini copii cindva ?
Ce tobă mică-n piept li se-ntetea
Cind mîini enorme se-ndreptau spre ei !

Adolescenți nehotăriți ? Bărbați
Porniți să schimbe lumea ? Sau mușcați
De șarpele aprinselor femei ?

Va avea ochii mei

Această noapte cu zăpezi divine
E-o promisiune de eternitate.
Șoptește o gură : Imi place cu tine !
Prefăcută doar pe jumătate.

O ascult, o sărut, dar n-o-ntreb
In numele cui glăsuiește.
Trecutul tot in nouă luni incape.
Ca un copil viitorul zvicnește,

Nenăscut. In curind se va naște ;
Va avea ochii mei, va avea rătăcirea
Privirilor mele lăsind
Cit mai la urmă iubirea.

Ploi de toamnă

In plină primăvară : ploi de toamnă
Luind lumina ce-ar putea să fie
Ca aurul aureolelor
La păpădie.

Dar nefirescul va părea firesc
De va rămine printre noi mai mult.
Neprefăcutul ris copilăresc
Intr-un suris de ou s-a prefăcut.

Iubită fără nume

La lumina erotică a stinjeneilor
E iarba lucios mătăsoasă.
Cum stau intinsă, degete de aer
Abia de mă ating, apoi mă lasă.

Suflarea mea peste țărină-adie,
Dar răsuflarea ei mi-o contopește.
Eu stau culcată pe pămint,
Pe cind pămintul mă rivnește.

Sub el, iubită fără nume,
Sub el, iubită fără glas.
Un vraf de cărți se surpă-n iarbă...
Erotici stinjenei au ars.

nicolae prelipceanu

Nud căzut

Stă singură la mijlocul acelei ploi
nemișcată ca un inger căzut
in primele clipe după eveniment

Ne indepărtăm unul de altul
eu mergind cu spatele
ea nemișcată ca un inger
căzut prima oară

Dar ploaia nu e decit clopot
picătura se sprijină pe altă picătură
de sus in jos
și de jos in sus

Ea stă acolo inger căzut
altfel ar fi pendula clopotului
deasupra pe bolta ploii
bătind cu disperare
in pereții fără sunete
trecerea timpului

Primul cascador

A făcut in locul meu totul
a răspuns cind am fost intrebat
a intrebat cind am răspuns
a plouat intr-o noapte peste el
și eu am plecat singur
mustind de apă
și el a rămas singur pe un mal
primul cascador primul cascador
este intotdeauna nemuritor
el trăiește in locul meu toată viața
și eu in locul lui am
un singur lucru de făcut

Al doilea cascador

Vă amintiți săriturile lui cu parașuta
vă amintiți in aer cum stătea
cite o secundă sau două
cum se-ndepărta cum se apropia

Vă amintiți noaptea farurile
mașinii lui care se răsturna
pe marginea unei prăpăstii
fără nume pe un munte undeva

Vă amintiți eram numai noi doi
singur să rămină ce ușor era
nimeni insă nimeni nu l-ar fi crezut
nimeni nici atuncea nimeni nu-l credea

Al treilea cascador

Frunzele nu au cascadori
pe ele nimeni nu le filmează cind cad
poate numai o apă un nor
poate numai o fereastră și nu durează
decit pină la spălatul ferestrelor

Al cui e cascadorul pină la sfirșit
cine e el
pe cine imităm fiecare murind
al cui e brațul nostru de oțel

De unde pină unde durează cascadorul
de cind și pină cind e rindul lui
singurătatea lui imită norul
imită cascadorul nimănui

Vedenii

Vedenii circulare ne cuprind
ca intr-o pilnie ce soarbe
ca intr-o pilnie
cu capătul in pămint
ca intr-o pilnie prin care
singele nostru curge blind
in adinc din vreo mare
Vedenii ca niște aureole
ziua-n amiaza mare
luneci culcat pe un plan inclinat
altădată in picioare
pe vedenii circulare
o traiectorii ce se degradează lent
spre-un spațiu vechi interior
către un fel de continent
al tuturor al tuturor

Unde

Unde magnetice
unde secrete
unde se vede
jocul de cuvinte
de sunete de lumini
străvechi rătăcitoare
prin sacul de cartofi
ești lingă foc
și aștepți să se coacă
in tine
să cadă moi
să te lapideze
miros blind
cu mîini de pîslă
tăiate

ioanid romanescu

Privighetoarea-n flăcări

Fii ai colinelor de aur,
suflete adinci pe care mierea cintecului
niciodată nu le umple,
credeți-mă : eu am văzut bătrini
alergind să atingă orizontul
și căzind in prăpastie

ceruri cutremurindu-se apleacă
fruntea demiurgului, incărcind-o
cu o altă memorie

cind pe infloritele voastre guri
se zămislește lumina care va curge
in toate albiile lumii,
ascultați privighetoarea-n flăcări

Învierea

Cind ne-am trezit priveam unul spre altul
suspectindu-ne, ceva inexplicabil
plutea in jur ca o amenințare,

oameni pe care atit ii iubisem erau
nume săpate mult mai adinc
in memoria altei lumi

ce timp să fi fost ? cine erau naivii
care voiau să vadă umbra piramidei ?
din toată opera scrisă a lumii
exegeții abia reținuseră citeva cifre

și iar am adormit —
un soare morocănos lumina
statuia dintr-o veche piață indică

Sincopă

Locul din care se rupe cuvintul
devine o rană —
un trup de fier să ai,
repede vorbirea te devoră

culegători de priveliști,
sub picioarele voastre e jarul
pe care vintul din gura unui monstru
il intețește

Cîntecul buldozerului

Nimic de inger nu are deci nu se cintă
nu căutați frumusețea acolo unde e nevoie
de forță
prin toate gropile prin toate mizeriile
nepăsător trece scrișnind buldozerul

peste conducte vechi și resturi de cazemate
peste bucăți de sticlă sirme și oase
in urma lui puteți merge oricind
un patinoar se face drumul sub șenilele
buldozerului

prin bălării și duhori de canale
prin fumul galben al dărimăturilor
pe unde orice memorie devine schematică
locuri pentru statui pregătește buldozerul

și chiar cind nu mai poate să fie ce este
nu-l găsești abandonat cu pietre și iarbă
in gură
nu-l uită careva la marginea orașului
pentru că prea mult metal are in el
buldozerul

nimeni nu confundă buldozerul
nimeni nu dă piept cu buldozerul
pe nimeni nu-l izbește nu-l calcă buldozerul
toți spun acesta e buldozerul

Exilat în memorie

Celui care a trăit o epopee
ii este greu s-o mai scrie

acum un aforism trece din gură-n gură
și toți rămin cu ochii măriți

orbirea unora m-a făcut
părintele vostru din exil

cu fiecare cuvint mă ingrop
tot mai adinc in memoria voastră

Bela Crișan : „Nașterea fluidelor"

mircea florin șandru

Jocul

Acesta e adevărul tineri prieteni
Un deceniu alege din trei sute de poeți
Unul singur
Auziți zgomotul marilor jocuri, monedele
zbirniie
Cap-pajură, cap-pajură, cap
Priviți cum aleargă acul ruletei, les jeux sont
faits messieurs
Priviți magister ludi ține mina suspendată
in aer
Cu cealaltă ține tratatul de retorică
El stă in fața urnei : două sute nouăzeci și
nouă de bile negre
Și una singură Roșie
In fața noastră un cimp imens, alergăm
Ca un nebun forfotește singele
Scriem ziua și noaptea
La capătul cimpiei Dicționarul Enciclopedic
Doar o singură filă liberă, de aceea vă spun
Nu vă supărați pe Critic, el atit poate striga
Cap-pajură, cap-pajură, cap
Fiți liniștiți bunii mei poeți
Unul din noi dacă piere, altul, tuns soldățește
Intră in alergare cu poezia sub braț
Acesta e adevărul bunii mei prieteni, un secol
Alege din trei mii de poeți
Unul singur.

Numai aceasta

Printre arbori o reptilă inghite
Gitul unei păsări, șarpele
Devoră insecte cu aripi de diamant
Fluviile cară aluviuni și inalță
Insule, promontorii și delte
Ploaia cade pe acoperiș
Și desprinde mici molecule metalice
Trupul nostru, oasele, se subțiază, ca muzica
Soarele scade deasupra noastră
Obosit, ca taurul roșu
Numai vara aceasta rămine cea mai frumoasă
Numai vara ce va veni rămine cea mai
frumoasă
Numai acest copil intimpină dimineața
Triumfător, alergind ca o lance.

Un tren în iarnă

O fanfară cintind, in timp ce trenul
Inaintează prin viscol
Și glasul unor tineri, violent
Ca și cum prin traheele lor
Ar trece un plug de zăpadă
Trenul inaintind prin cimpia fantastică
Și inăuntru dulcea căldură promiscuă
Somnul, ca o pasăre gri cu aripe umede
Bărbați sprijiniți de umărul femeilor cu pulpe
de piatră
Totul inecat in sudoare, damigene cu vin,
Copii vorbind in somn, soldați
Cintind răgușiți lăsarea la vatră
Și muzica fanfarei rătăcind pe culoare, așa
se duce
Trenul prin zăpezi, cursă de provincie.

Tablou — copie perfectă

Gheara toamnei acoperă continentul
Cu umbră și cu clar-obscur
Spulberă vintul peste noi cenușă
Din focurile stinse imprejur
Mirosuri de rășină și de singe
Păsări tăiate pe butuci se zbat
Cu șomoioage de porumb se-afumă
Carnea vițelului tăiat
Dor de singurătate ne cuprinde
Rană pe inimă, dori de plecări
Toamnă flamandă, gilgiie vinul
Seara aprinde ruguri pe mări.

Seara

Cu biciul său albastru, seara
Se plesnește pe pulpe
Făcind să sune pină departe
Sirene, trenuri, tramvaie, spălătorii
Și mori de ciment
Cu pieptul său uriaș seara aruncă focuri pe
orizont
Ineacă străzile de polen
Și face iubirile să se caute
Cu singele mai aprins decit spirtul
Incendiază cafenelele, innebunitoare
Dă orchestrele peste cap
Poleiește trupul femeilor cu o
Carne de bronz, gonește
Perechile pe șosea către locuri dosnice
Scoate pe străzi turme de adolescenți
Pune bătrinii să privească spre
Geamul luminat cu binoclul
Magnetizează totul, orașul
Dansează și stă in cap.

Sunete

Zgomotul acesta de motoare
De lifturi, de păsări care se zbat
De uși trintite, de geamuri
Plinsetul de copii, de femei
Părăsite, de bătrini, care presimt
Mirosul de moarte
Pașii bărbatului care se plimbă
Pe hol, de la un capăt la altul,
De o mie de ori, impotriva
Aterosclerozei
Sunetul apei in țevi, sirena locomotivei
Care intră in ceață
Glasul femeii care țipă de plăcere
Sau de spaimă, risetul copilului
Agățat de marginea balustradei
Urletul ciinelui lovit in ochi cu praștia,
Și peste toate astea, orașul dansind.

florin mugur

Ceramică de Horezu

Și numai cerul galben traversat de fringhii delicate
și numai norul acela fără noimă, norul acela
căruia nu-i răspundea nimeni — o greșeală
a inimii — artistul continua să lucreze
apoi muri și-n timpul scurt al morții sale
desenă acel nor care, uite, se prăbușește
atît de lent, fără iertare, către mine.

De neînlăturat

Batista, cheile în buzunarul întunecos
și deodată cîteva vișine —
le pîpăi speriat.
Virfurile degetelor sînt reci. Ele însele
sînt virfuri de degete reci.
Cine te caută prin tenebra intimă ?
Cine vrea să te-apuce de mînă ?

Glumă de vară

lui Emil Brumaru

Și despre poezie ce crezi ?
mă-ntreabă cineva. Nu știu. Uite
mîninc tot mai rar vișine
urc anevoie scările — și nici măcar
nu-s alte scări. Nu-i nimic, spune
tot ce atingi se face poezie.
Da' de unde ! Era așa dinainte.
Și pentru că mi-ai adus aminte, uite
e momentul să nu mai ating nimic —

imi țin mîinile tremurătoare-n aer
departe de mine
de parc-ar fi bolnave de boala copiilor
și să nu-mi spui mie
că aerul le sărută —
nu le sărută nici dracul

nici măcar dracul cel frumos
nu le mai sărută
nici mama dracului
săraca.

Spinoza

Umblase multă vreme pe străzile
Olandei — în buzunare, afișe
împotriva barbariei — apoi, cînd s-a
îmbolnăvit
scria Tratatul
asupra curcubeului **pe care, iată**
de douăzeci de ani încerc
să-l termin eu, mereu speriat
de mohorita culoare indigo
și mereu întrebîndu-mă
ce caută ea, mohorita culoare indigo
între cele șapte minuni ale cerului.

Moment senin

Flori de prost gust, flori
de la marginea orașului, mă rog
flori de doi bani cîmpul
albastru mult și gras
roșu aproape vînăt de roșu ce e
flori ca un atac de apoplexie.

Și frumusețea — dar de unde ?
și frumusețea devenind din ce în ce mai mare
din ce în ce mai
mare. Ce bine !
Niciodată n-ai înțeles tu nimic
imi spune cineva.
Ce bine !

Șterg penița cu-o frunză
și scriu mai departe.

De dragoste

Primăvara aceea care a dispărut brusc
într-un poem scurt și brutal
cerînd răzbunare — dar cui ?
dar pentru ce ? —
primăvara aceea strălucitoare curgînd într-o
clipă
ulei auriu, blestemată otravă de aur
în urechea frumosului rege Hamlet
ațipit în grădină.

Primăvara aceea de după fuga ta
pură și singură și fără prinți și galbenă
de gelozie.
Primăvara — furia
plîngînd încet cu fața la grădină.

Vasile Onuț : „Dor stelar"

O conștiință

Urmare din pag. 1

unele lăudate, altele contestate cu vehemență, dar mereu mai aproape de sufletul țăranilor și muncitorilor și fiilor lor și mereu mai bine scrise și mai limpede și mai firești și mai aproape de adevărul acestui popor multimilenar învirtoșat în jurul Carpaților, izbutind în cele din urmă să impună în scrisul românesc contemporan o conștiință în stare să filtreze evenimentele fără a se lua după svonul lor, să le privească în față, să le îndure, să intre în jugul greu și anevoios al celor ce suferă și plîng și se bucură cu nevoile și suferințele și clipele de seninătate ce transpar din istoria contemporană a poporului nostru.

După Rebreanu, demn de a-i sta alături în urma unei munci uriașe pînă acum, aflată în deplină maturitate, inepuizabila forță morală a satului transilvan ajunsă cu atîta greutate la cuvînt așează treptat o nouă conștiință pe nume Ion Lăncrănjan. Ultima sa carte, Suferința urmașilor, *rodul a cîtorva ani de muncă intinsă cu reveniri și stăruințe în amănunt inseamnă o dată în proza contemporană. Cele cîteva capitole din inima cărții care vorbesc despre obiceiurile satelor noastre transilvane, despre nopțile de vară și despre rînduielile morale și spirituale atît de nobile și adînci, despre candoarea copiilor și legămîntul adînc cu făpturile naturii statornicit prin veacuri, ating măiestria și sînt printre cele mai convingătoare scrise pînă acum asupra Transilvaniei. Om al muncii cu precădere, proletar al scrisului cum se numea într-o mărturisire, Ion Lăncrănjan este o conștiință prin care literatura noastră se revendică încă o dată angajată la greul istoriei poporului nostru.*

Primească prinosul de recunoștință pentru munca sa dreaptă și adîncă întru edificarea morală a compatrioților săi.

Gheorghe Coman : „Intîmpinare"

Taberele sculptorilor

Nu mai este o noutate să vorbim despre taberele de lucru ale sculptorilor români. Dacă ne ducem la Medgidia, de pildă, putem „vizita" muzeul în aer liber cu lucrări de ceramică monumentală ; la Sibiu, s-a inaugurat în acest an un simpozion de ceramică — ale cărui rezultate le vom putea vedea în curînd ; să mai amintim tabăra sculptorilor în metal de la Galați, sau pe aceea de la Arcuș, lîngă Sfîntu Gheorghe, de sculptură în lemn.

Nu de mult, s-a închis a 9-a ediție a taberei de lucru de la Măgura. Vizionarea (atent pregătită de organizatori, din partea Comitetului județean P.C.R., a Consiliului de cultură și educație socialistă al județului Buzău și a U.A.P.) a fost marcată de exigența opiniilor criticului de artă Ion Frunzetti ca și a pictorului Brăduț Covaliu, prezenți în imensa „sală" a expoziției. Toți vorbitorii au adresat cuvinte calde participanților, au schițat o fugară cronică a lucrărilor acestui Muzeu național de sculptură în piatră în aer liber.

Sîntem primiți cu o tradițională „Intîmpinare" lucrată în piatră de sculptorul Gheorghe Coman, sufletul taberei, apoi pășirea se echilibrează în „Duetul" eternizat de Alina Bobu, iar, intru păstrarea tinerii, „Himera" lui Dan Covătaru se ascunde în marginea pădurii parcă urmărind „Neștearsa plăcere" veșnică din pîndul și mușca lui Beta Cîmpu.

Dar și de Vasile Onuț nu ni s-au „Dor stelar", și Viorel Prunaru ca un semn „Omagiu" arte-monilor. Nu-i putem uita nici pe Vera Berbeci, Mihai Ecobescu, Petru Grădinaru, Ion Ianculi, Maria Mihăilă, Sandina Stănculescu ca și pe „Omagiu secretar" sau „Pădure" Alexandrei Sidorenco, pe Florentin Tănăsescu, Ion Irinel Tucu cărora le-a surîs talentul în mărul în culoare, mărturisind fiecare sinceră de soare, fiecare nouă și de bucuri alături de sculptorii destinului, veniți împreună de peste zeci de ani la Cheia. Poate așa a pornit și Ion Gheorghe Terzescu — imortalizînd ca idee „Măștile de soare" împietrit, de-a pururi, aici, în poienile de deasupra Tisăului.

Fiecare monument, aflat în îngemănare cu natura, este un monument al unei simțiri artistice, al unei personalități artistice. „Să nu uităm — spunea Ion Frunzetti — că aceste energii ale artiștilor trebuiesc încurajate cu dragoste, să nu uităm că ele au nevoie de ea, au nevoie de admirație, au nevoie de atitudine critică atentă, pentru că larga tuturile spirituale adevărate prin bunuri spirituale exterioare".

La acest moment erau prezenți, alături de artiști, sculptorii din Cluj, cu costumele și pălăriile lor negre, sudoma mătăniților pe o șfoară, cu minutie ce se odihnească, după zile de lucru, pe genunchi — adevărate noduri ce parcă despărțeau fiecare „margea" în parte. Un șirag sobru, colorat: ansamblu de prezența multicolora a treunei neveste, sau a treunui copil mai curios. Ședeau și ascultau cîntecele de bucurie înălțate de oaspeții Bucureștiului, pentru că aici la Măgura, fiecare manifestare este prilej de dans, cîntec și bucurie. O lume, o viață ce se adaugă celor împietrite în albul de granit al statuilor ce ne înconjoară. Nu te poți vedea pe toate dintr-o suflare. În drumul nostru te oprești, stai, aștepți — apoi treci mai departe, citești încrustațiile, le descifrezi mesajul, vrei să afli mai mult și mai multe despre fiecare. Și, chiar dacă-l ai drept ghid voluntar pe sculptorul Dumitru Pasima, tot îți promiți în gînd să mai revii.

Cornelia Djigola

FIERUL

Publicăm un fragment inedit din scenariul filmului FIERUL ȘI AURUL, **de Mihnea Gheorghiu, consacrat destinului celei mai proeminente personalități a istoriei antice a României. Filmul va fi realizat de Studioul „București" și va completa „epopeea cinematografică națională" cu evocarea glorioasei perioade istorice de-acum peste două milenii, marcată prin făurirea statului geto-dacic unitar și independent, sub sceptrul lui Burebista.**

În loc de prezentare, am solicitat autorul să ne răspundă la cîteva întrebări.

— Pentru ce ați ales acest titlu și nu pur și simplu „Burebista" ? Nu este el eroul „titular" ?

— Ba da. Însă un film nu este o epopee, exhaustivă. Aduceți-vă aminte că despre Mihai Viteazul s-au făcut două lungi filme în acest deceniu și subiectul n-a fost încă... epuizat.

Personajul meu central se afirmă într-o epocă de intensă viață socială și politică, pe fundalul unor evenimente memorabile ale istoriei Europei și a omenirii, la răscrucea marilor civilizații ale lumii antice : tracică, greco-romană, celtică și orientală, marcată de războaie sălbatice, făuritoare de imperii gigantice și trecătoare, dar și de spirite înalte și construcții bogate și frumoase, mai durabile decît istoria lor. **„Fierul și aurul"** simbolizează instrumentele păcii și războiului, puterea și bogăția

trei bărbați tineri, blonzi și voinici, cu chipul și veșmintele însemnate de drumuri lungi și obositoare, coboară, într-o noapte furtunoasă, printr-o trecătoare de munte, spre platul la poalele căruia se văd apărînd casele unui sat. Se vede că sînt oameni înaspriți de războaie și suferințe, bănuitori, cu armele mereu pregătite pentru un neprevăzut atac. Caii lor osteniți merg la pas. Unul dintre ei e pe jos, ducînd de căpăstru calul tovarășului său ce pare suferind. El poartă la briu, în loc de sabie, un fel de fluier cu două țevi inegale. Primul călăreț, probabil șeful lor, scrutează zarea.

E ziuă acum, soarele răsare din ceturi lămurind peisajul bogat și impunător al depresiunii carpatice, din mijlocul căreia se ridică fumul unui horn înalt. O turmă de zimbri trece printr-un luminiș. Deasupra, într-un arbore înalt și stufos, pe o platformă așternută cu un snop de paie, un băiețandru îi urmărește atent pe călăreți, scoțînd un șuierat, probabil vreun semnal anume.

Într-un vast luminiș al pădurii, un grup de mineri și fierari muncesc cu voie bună, sub porunca unui meșter care bate un fier cald. Hornul cel mare aparține unui cuptor de topit minereul, fiindcă din acea direcție este transportată pe rotile masive, materia primă a fierarilor. De pereții fierăriei atîrnă arme și capete de furci de fier, potcoave, cîrlige etc. Fierarul a auzit șuieratul și dă porunca mută unei Calfe, care se depărtează în grabă, iar el continuă lucrul cu barosul, mai atent în direcția semnalului.

Cei trei își fac apariția dintre copaci : primul se apropie la oarecare distanță, de starostele fierarilor și-i salută latinește :

CALOPODA : Pax vobiscum !...

Starostele se întoarce spre dînsul, apoi trecînd cu privirea peste însoțitorii săi, îi răspunde șiret :

CASTABOCA : **Ad vitam aeternam...** *dar, după vorbă și după port, nu păreți romani...*

Călărețul e bucuros de răspunsul acesta, dar nu se grăbește să-i explice mai mult.

CALOPODA : Nu sîntem ; dar voi ce sînteți, căci înțeleg graiul vostru ?

CASTABOCA : Străinul e dator să răspundă la întrebarea stăpînului casei. De unde știi limba noastră și de unde veniți ?

CALOPODA : Vorbesc limba tracilor, fiindcă e limba părinților mei și venim de departe, de foarte departe...

Între timp, grupul călăreților a fost împresurat în tăcere, de fierari înarmați. Tînărul (Cornatu) sare și cade de pe cal. Primul călăreț îi ajută, îngrijorat cu tovarășul său. După o clipă de gîndire, starostele face semn oaspeților lui să se întoarcă la lucru și calfei rănit (Bedar) să-i **ajute pe străin :**

CASTABOCA : Duceți-l pe fratele nostru la „casa femeilor", să-l oblojească, iar pe oaspeți conduceți-i la colibă și dați-le cele de trebuință, să se întremeze.

Primul călăreț trac îi întinde sabia lui scurtă, cu minerul înainte. Starostele o ia, o privește cu ochi de expert, apoi i-o restituie zimbind, arătîndu-i panoplia de pe pereți.

CASTABOCA : Poți s-o păstrezi, avem destule și pare-mi-se mai bune... Ai fost gladiator ?

CALOPODA : Da. Am fost în oastea lui Spartacus.

CASTABOCA : Dar tu, ce porți în brîu ? Un fluier parcă...

Fluierașul trac pare surprins de întrebare, apoi suride viclean.

LAI : Două fluiere, unul pentru bucurie, altul pentru mînie...

Starostele devine serios și-l privește scrutător în ochi, dar nu-l întreabă mai mult și-i face acum semn din cap să se alăture tovarășilor săi, apoi, privindu-l din spate, își continuă lucrul. Gladiatorul se întoarce însă și-l întreabă curios :

CALOPODA : Asta ce fel de armă este, la care ciocănești ?

Starostele se oprește din ciocănit și îi arată „arma".

CASTABOCA : Un brăzdar de fier.

CALOPODA : De fier ? La Roma sclavii ară cu pluguri de lemn.

Fierarul răspunde mîndru, continuînd să bată fierul cald :

CASTABOCA : Precum vezi, și plugurile noastre sînt mai bune decît ale romanilor.

În drum spre coliba unde i-a poftit gazda, calfa Bedar se simte dator să adaoge :

BEDAR : Principele nostru vă consideră oaspeții săi...

Gladiatorul nu se poate opri să se mire din nou :

CALOPODA : Principele vostru muncește ?

Calfa se miră, la rîndul său, de întrebare.

BEDAR : La noi toată lumea muncește, cu sabia sau cu plugul...

LAI (către gladiator, în amintirea unui vers latin) : Ense et aratro...

Un grup de femei îi așteaptă pe prispa colibei. Una dintre ele se îndreaptă de grabă spre tracul rănit. **„Casa femeilor" este un fel de** atelier de tors și țesut lîna, cînepa și inul. Un frumos covor se zărește pe peretele din fund. Cuptorul și vatra bucătăriei se află alături de casa femeilor. Se coace pîinea.

*

A doua zi, refăcuți, cei doi traci străini, însoțiți de un polc de călăreți, conduși de CASTABOCA, se gătesc de plecare într-o direcție necunoscută. Rănitul, întremat, le face semn de rămas bun.

COMATA : Eu rămîn aici, să încerc plugul acela de fier.

În spatele lui, îl privește zîmbind FEMEIA care l-a îngrijit. Gladiatorul se preface supărat.

CALOPODA : Țăranul tot la pămînt trage.

LAI (privind podgoria de pe deal) : *Sau la vie...*

Călărețiii pleacă rizînd, la drum, traversînd o poiană plină de stupi de albine, în care lucrează doi prisăcari, printre uneltele lor de albinărit. Unul dintre ei le dăruiește cîte-o bucată de fagure de miere, într-o frunză de brusture.

*

Piața din perimetrul palatului lui Burebista e plină de artizani și negustori, geto-daci și străini, lesne de recunoscut după portul lor. Olari geți, vînzători greci și orientali de obiecte și țesături frumoase ; coșuri cu fructe și zarzavaturi, păsări și purcei, amfore cu ulei și grîne ; cîțiva oieri dați vînd brînză și mei ; un zaraf schimbă bani ; un bărbier își tunde clientul cu castronul în cap ; un prisăcar își vinde mierea. Lîngă un trunchi de copac, un geambaș oriental își alege caii pe care urmează să-i achiziționeze, plimbîndu-i în buiestru, sau căutîndu-i la dinți. Chestorul pieții, voinic, oacheș și cu un început de chelie, cu o tablă de ceară în mînă, urmat de un tînăr oștean, căruia îi cam fug ochii după o florăreasă, inspectează tîrgul, notînd cîte ceva la răstimpuri. Servitorul negru al geambașului a scăpat un cal din coardă, fuge după el și răstoarnă, din greșeală, pe stăpînul său, înainte de a prinde animalul speriat. Acesta se ridică din praf și cu harapnicul îl biciuiește pînă la singe.

Călărețiii au intrat pe uliță și acum privesc spectacolul. Negrul, înspăimîntat, ferindu-se de o lovitură fatală, smulge harapnicul din mîna stăpînului său. Furios, acesta îi pune piciorul pe grumaz și trage pumnalul din cingătoare, să-l înjunghie.

Atunci, mîna chestorului Viezure îl oprește hotărît.

VIEZURE : Aici vărsarea de sînge e oprită, comise Mitran.

Geambașul persan e nedumerit în furia lui oarbă.

MITRAN : E sclavul meu ! Fac cu el ce poftesc.

VIEZURE : Aici nu există sclavi. Acasă la tine, faci cu el ce poftești.

Gladiatorul a auzit replica și în ochii lui se recitește aceeași mirare care-l urmărește de cînd a intrat în Dacia. Privește spre tovarășul său și trec mai departe.

Dinaintea atelierului olarului get, un grec se tocmește cu negustorul care-i arată marfa, niște amfore de toate dimensiunile, oale și ulcioare pictate și negre. Alături, din două vase enorme de pămînt, pline cu vin, un ajutor al său umple amfore și le cetluiește cu cilți și ceară de albine.

Negustorul grec e foarte atent la calitatea mărfii oferite de colegul său get.

teatru

Generoasa fundație

Anul acesta **Național**ul bucureștean își deschide stagiunea cu un spectacol cu totul pe măsura sa, realizat de regizorul Horea Popescu împreună cu o excelentă echipă actoricească. „Generoasa Fundație" de Antonio Buero Vallejo este deopotrivă o piesă document (ea reproduce experiența autorului) și o parabolă existențială care transcende realitatea istorică (de altfel depășită) a unei Spanii încătușate. În centrul dramei stă figura scriitorului Tomas, însetat de libertate și obsedat de ideea dragostei și a realizării. Aceste irepresibile obsesii îl fac să transforme temnița unde așteaptă să fie executat într-un așezămînt superior, în bună măsură utopic, într-o „generoasă fundație". Impetuosul tînăr se automistifică (mistificîndu-i și pe alții) dar vindecarea se va produce în chip implacabil, lent și tragic. Treptat, obiectele închipuite care semnifică modesta și întrutotul meritata lui fericire (o pură proiecție) dispar făcînd loc realității. Telefonul, rafturile de cărți, dulapul cu băuturi, se retrag în pereți, pereții se sudează peste visate, scăldate în lumină, ferestre. Tocmai acest proces de re-captare a lui Tomas de către realitate (crudă, fără speranțe) dau tonul spectacolului, dirijînd momentele de stranietate, de surpriză, de lirism, de bărbătească asumare a chipului (adevărat) al lumii. Gradația impusă de regizor este fără greș, și chiar scenele „estetizante" sau spectaculoase, ce nu-i displac lui Horea Popescu, își găsesc acum justificarea : ultima apariție a Bertei, de exemplu, ca madonă sumbră pictată parcă de Salvador Dali pe fundalul gri-albastru ce poate fi la fel de bine orizontul unei cîmpii, marea ori cerul.

Trebuie remarcată în mod special știința cu care talentul lui Vallejo construiește personaje, căci în afara lui Tomas mai apar încă patru memorabile tipuri : generosul, greoiul, invincibilul Tulio, interpretat de Mircea Albulescu, lucidul și încordatul Azel, întruchipat de Gheorghe Cozorici, poltronul și pitorescul Max, jucat, de Marin Moraru, brutalul și tranșantul Lino — Costel Constantin. Personalitatea acestor actori fiind cunoscută, rămîne să recunoaștem că rolurile li se potrivesc perfect, fără cel mai mic decalaj. Pentru a-l juca pe erou a fost ales Ovidiu Iuliu Moldovan, care deșiră întreaga gamă de stări proprii acestuia, de la entuziasmul jucăuș, ușor iresponsabil, la deprimarea cruntă și de aici la atitudinea directă, fățișă, a confruntării. Cu siguranță că în cariera tînărului (încă) actor, imaginea lui Tomas e un punct de fericită evoluție. În apariții succesive, carnală și eterată în același timp, îmbinînd prospețimea cu tristețea amară, Ilinca Tomoroveanu a fost Berta, viziunea, patima și iluzia încarceratului.

Marius Robescu

film

Munte le alb

Premiera Munte le alb, producție a studioului de film TV, vine să întărească impresia pe care ne-au făcut-o filmele noastre din ultima vreme : tot ceea ce s-a putut învăța în materie, s-a învățat ; ceea ce ține de meserie — de la decupajul regizoral și pînă la prelucrarea peliculei —, se face bine, cu competență și chiar cu harul necesar. Nivelul profesional este cu atît mai lăudabil în **Munte le alb,** cu cît Studioul de film TV se află la primele sale filme mai ambițioase.

Scenariul rămîne însă și aici în aceeași suferință. Povestea pentru care, la urma urmelor, vedem filmul e cunoscută : combinatul care se construiește va produce numai sodă, sau va produce și oxid de magneziu ? Iată o problemă care pasionează pe cei doi ingineri, protagoniști ai filmului. Cei doi iubesc aceeași fată. Părerile sînt însă împărțite în privința unui munte. La sfîrșit, cei doi iubesc același munte. Problemele de producție s-au rezolvat. Mai rămîn de pus la punct chestiunile sentimentale unde, așa cum spune un personaj al filmului, mai funcționează încă libera concurență...

Scenaristul Liviu Timbus reia aici o schemă dramatică mai des folosită atît în dramaturgia, cît și în filmul nostru : lupta între spiritul conservator și spiritul de inițiativă preia totodată și eroarea de a se ocupa mai mult de soarta șantierului, a întreprinderii, decît de soarta oamenilor angajați de o parte sau de alta a baricadei.

Regizorul Dan Necșulea a reușit să dea viață și spontaneitate foarte multor secvențe ; există și scene admirabil realizate atît din punct de vedere regizoral, cît și al imaginii, precum cea a mutării familiei Popescu ; operatorul Mircea Gherghinescu este un bun profesionist și, pe alocuri, dialogul și situațiile sînt spirituale ; actorii au și ei momente bune, deși distribuția conservă foarte multe din locurile comune impuse pînă acum — un Traian Stănescu rigid pînă la academizare, deși actorul are disponibilități interpretative mult mai largi, un Emil Hossu băiat bun pînă la hazard, o Ana Szeles care se străduiește din toate puterile să joace o fată de optsprezece ani...

Dar spectatorul nu vede filme ca să se entuziasmeze pentru o mișcare savantă a aparatului de filmat, sau ca să constate că nivelul profesional al filmelor noastre a crescut ; spre lauda lui, spectatorul se duce la filme ca să se bucure și îl interesează mai puțin felul în care i se produce bucuria. De aceea, toate calitățile unui film precum **Munte le alb,** ar fi putut să fie mai cu folos spectatorului dacă scenariul ne-ar fi spus mai multe despre noi înșine — subiect atît de pasionant de fapt !

Nicolae Mateescu

televiziune

Muzică și poezie

● Tot mai multe emisiuni încearcă să conjuge aceste modalități de expresie în formula unui spectacol simplu, elementar, lipsit de fastuozitate, dar cu mari cîștiguri în comunicarea directă a stărilor, a emoției, cucerind adeziunea telespectatorului prin sinceritate și naturalețe. Printre aceste emisiuni dedicate în mod expres tineretului, de o oarecare audiență se bucură **Clubul tineretului.** Emisiunea este alcătuită din secvențe bogate de muzică și poezie, interpretări și recitări, susținute de formații ale tinerilor din întreprinderi și instituții, brigăzi artistice etc. Deși în bună măsură este o emisiune, să-i spunem, „de studio", cea pe care am urmărit-o săptămîna trecută, în 23 septembrie (realizator : Nedic Lemnaru), a avut ca loc de desfășurare ambianța campestră a plaiurilor din incinta localității Monor, județul Bistrița-Năsăud, fapt care i-a acordat un plus de farmec și pitoresc. Un aer proaspăt și cristalin a vibrat și în vocea celor care au susținut emisiunea, interpreți și formații care au folosit acest prilej fericit pentru a-și exprima talentul și măiestria în cîntec, dans, poezie, scenete satirice etc. Bine reprezentat a fost cîntecul popular bistrițean, în general momentele folclorice au fost de bună calitate artistică, precum și cel susținut de membrii cenaclului „Alma Venus" din Năsăud. O emisiune sărbătorească, într-un cuvînt, beneficiind de înzestrarea deosebită a celor prezentați, dar stîrnind și o undă de nemulțumire prin modul liniar, monoton, lipsit de inventivitate în care a fost articulată. Ar fi bine ca realizatorii să investească o doză mai mare de spontaneitate, imaginație și pasiune în găsirea unor forme mai eficace de punere în valoare a tinerilor creatori, de **evidențiere** și încurajare a acestora. Necesare mi se par și o selecție mai exigentă a celor aduși în fața aparatului de filmat, o grijă mai mare pentru **calitatea artistică** a ceea ce ni se oferă (mai ales în cazul producțiilor literare). Dar, dincolo de aerul ușor festiv al emisiunilor, ceea ce le umbrește este un anumit scenariu-tip de la care arareori se abat (o recitare, un cîntec folk, o poezie, un interviu eventual, și iar de la capăt). După un scenariu asemănător se derulează și emisiunea **Cenacluri ale tineretului din capitală** (realizatori : Ionel Stoica și Gheorghe Teașcă). Emisiunile îi individualizează prea puțin pe cei prezentați, tratîndu-i pe toți egal și distant, cu aceeași severă imparțialitate și lipsă de entuziasm.

● Urmînd celei de acum două săptămîni, pe care am menționat-o în acest colț de pagină, emisiunea de știință de luni, 25 sept., provocată de întrebările telespectatorilor și dedicată noțiunii de „suflet", a reușit, cu ajutorul invitaților Petru Pânzaru și Constantin Bălăceanu, — aflați în excelentă dispoziție explicativă —, să lămurească mai în profunzime problema pusă în discuție.

Grigore Georgiu

ŞI AURUL

Scenariu de film de

mihnea gheorghiu

poporului de țărani, soldați, meșteșugari, negustori și învățați, conduși de marele rege al Geto-dacilor.

— Ce ne puteți spune despre semnificația culturală, autohtonă și universală, a evocării personalității căreia i se dedică scenariul noului dumneavoastră film, după ce ați consacrat unul lui Tudor Vladimirescu și altul lui Cantemir ?

— Am conceput, inițial, pe eroul filmului nostru, ca pe un personaj al tragediei antice, de pildă Agamemnon, sau ca una din „viețile" lui Plutarh. Subiectul era generos prin fantastica lui încărcătură intrinsecă de acțiune, de cultură și civilizație, de Istorie. Și e firesc ca epoca respectivă și eroii ei legendari să fi inspirat pagini glorioase literaturii dramatice universale. M-aș opri, de exemplu, la **Iuliu Cezar** de Shakespeare și la **Mitridate** de Racine.

Dacă adăogăm la aceștia povestea eroică a tracului **Spartacus**, contemporan cu ei și cu Burebista, — prezenți cu toții în filmul acesta, — amploarea extremă a sferei politice și artistice, în care se încadrează acțiunea și personajele noastre, apare intimidant de seducătoare. M-a atras, de asemenea, foarte mult, viața cotidiană a cetății antice, a oamenilor ei, așa cum a fost, sau cum o înțelegem astăzi, în perspectiva vremii. Istoria nu se repetă, dar este o școală civică și politică plină de învățăminte pentru urmași. **Fierul și aurul** este în fond o dramă a puterii, o dramă politică. Mărturisesc că, după doi ani de muncă efectivă asupra acestui material copleșitor, fusesem tentat chiar să-l intitulez **Cezar și Burebista**, sau **Răzbunarea lui Spartacus**, atras de variatele modalități pe care mi le oferea acțiunea, fiindcă este un film de acțiune, aproape un „film de aventuri", deși încărcat de mitologie. — și țin s-o subliniez — de mitologia pămîntului nostru, mergînd pînă la sondarea surselor filozofiei și civilizației românești.

— De ce țineți să subliniați aceasta ?

— O spun și pentru că filmul meu nu este o lucrare festivă, circumstanțială, ci expresia unui ansamblu de idei care mă preocupă de mai multă vreme și mă refer, între altele, la filmul **Zodia fecioarei** în care una din temele actualului film se regăsește „avant la lettre".

— Ce puteți adăoga la informațiile cunoscute despre importanța evenimentului pe care-l vom aniversa, după douăzeci de secole și jumătate, în 1980 ?

— Despre însemnătatea istorico-politică a aniversării, care ne va prilejui, desigur, în următorii doi ani, un mare număr de alte manifestări culturale, nu cred că e necesar să adaog noi argumente și date pe lîngă cele cunoscute de cititori, — unele din chiar foiletonul excelent publicat într-o serie de numere ale „Luceafărului", — mai ales că o bogată producție editorială dedicată evenimentului a început, încă de pe acuma, să le completeze cu rodul noilor cercetări acumulate și coordonate de Institutul de tracologie de pe lîngă Academia de Științe Sociale și Politice. Cred însă că, în primul rînd, importanța educativ-patriotică a momentului, consemnat și în interview-ul nostru, n-ar trebui să scape nimănui.

GRECUL : Doresc o sută de amfore, jumătate cu vin roșu și jumătate cu vin alb vechi, îndulcit cu miere. Romanilor le place vinul amestecat.

Negustorul clipește din ochi înțelegător.

OLARUL : Îl revindeți la Roma ca vin grecesc...
GRECUL : Acestea-s treburile negoțului. Ce-ți pasă ?
OLARUL : Am întrebat, ca să știu dacă nu-i mai potrivit să-l turnăm de-a dreptul în amfore grecești.
GRECUL : Aveți și amfore grecești ?
OLARUL : Cele mai frumoase și mai trainice, numai la mine se găsesc. Costă mai mult, dar face. Bis dat qui cito dat — *cine dă repede, dă de două ori.*

Negustorul grec cugetă o clipă, șiret, apoi cere să i le arate. Se apropie și VIEZURE de taraba olarului. Acesta intră în atelier și-i face semn unui lucrător să-i aducă ceva. Ucenicul tocmai apăsa pe lutul încă umed al unei amfore „marca fabricii" grecești, cu o mică ștampilă de fier. Se ridică și ia de pe raftul de la gura cuptorului o amforă pictată de toată frumusețea și o scoate-n uliță, la tarabă. Negustorul grec o examinează, apoi strigă indignat.

GRECUL : Aceasta este marca amforelor mele de Histria. Mi-ați furat sigiliul. Îmi furați clienții. Mă nenorociți. Hoților. Săriți, hoții !

Chestorul VIEZURE se apropie precipitat de negustorul înșelat, chestionîndu-l asupra hoției de care se plînge. Grupul călăreților trece prin piață și privește, în trecere, la pehlivănîile unui păpușar care mimează și acompaniază o comedie oarecare. Cînd ajung în dreptul tarabei, olarul mincinos e întins pe jos de gardianul chestorului care se pregătește să-i aplice pe spatele gol, cu fierul înroșit, „marca fabricii" falsă. Atunci grecul se răzgîndește, smulge sigiliul din mîna gardianului și intervine, către Viezure.

GRECUL : Stai, frățico, poate că am greșit. Stai să mă uit mai bine.

Cu sigiliul în mînă, — corpul delict, — el se apleacă spre olar și-i șoptește la ureche.

GRECUL : Dacă plătesc numai vinul și-mi dai amforele pe de-asupra... ce spui, te învoiești?

Olarul prins cu „ocaua mică" se învoiește ; atunci grecul, către chestor.

GRECUL : Prea nobile păzitor al dreptății negustorilor, lasă-l, căci am greșit din nebăgare de seamă.
VIEZURE : Nu e hoț olarul nostru, precum strigai adineaori ?
GRECUL : Nu e, am mințit, pe cinstea mea de negustor !

Chestorul e un hitru care se pricepe la asemenea afaceri și se prefăce convins. Ochii lui nu prevestesc însă nimic bun.

VIEZURE : Atunci, iertat să fie. Dar pentru că domnia-ta ai strigat în piață că un get este hoț, ai să răscumperi minciuna, cu prețul amforelor îndoit. Jumătate pentru cinstea lui și jumătate pentru visteria regelui geto-dacilor (Batjocoritor) Bis dat qui cito dat.

Grecul îi numără-n palmă monede romane și grecești, răsuflînd ușurat.

Gladiatorul o vede și o aude și pe-aceasta și dă din cap, izbucnind în rîs, împreună cu ceilalți spectatori ai acestei întîmplări.

În imediata apropiere, pe prispa unui han, la umbra unui arbore pletos, lîngă o arcadă de viță, un dascăl-filozof discută cu discipolii lui tineri și mai virstnici, sorbind din cănile lor de lut. Dascălul e asemănător unui preot budist, dar bundița și opincile îi atestă origina de prin partea locului.

MAESTRUL : Vinul tracic este înșelător. Eternitate, numele tău este vinul !

Un discipol dac îl completează. Înalță și golește cana cu vin.

DISCIPOLUL : In vino veritas, închinător al lui Bachus-Dionysos !
MAESTRUL : Marea voastră însușire, a dacilor, e că dintre toți închinătorii Zeilor, voi jertfiți cele mai multe cupe pe altarul lui Dionysos !
DISCIPOLUL : Zeul dacilor este Zamolxes, maestre !...
MAESTRUL : Același zeu, cu alt nume ! Care e deosebirea dintre ei ? Poți să-mi spui, tinere filozof ?
DISCIPOLUL : Al nostru dăruiește închinătorilor lui, nemurirea. Și nu bea ! Pe cînd zeii grecilor beau, dar nu îndrăznesc să-i dăruiască pe bieții muritori cu nimbul eternității lor. Da, da, adu-ți aminte ce a pățit Prometeu pe chestia asta !
MAESTRUL : Voi, dacii, sînteți niște barbari ; niște barbari prea deștepți pentru mine.

La semnul căpeteniei, călăreții se opresc dinaintea hanului care seamănă cu străvechile hanuri românești, cu prispă, pridvor și jitniță.

CASTABOCA : În seara asta, o să trageți aici, la Hanul Pieții. Sînteți oaspeții regatului. (Arătînd spre Maestru). *Mai sînt și alții. Are să vă placă. Mîine, mai stăm de vorbă.*

Unul din călărești descalecă, își leagă calul de un stîlpog și se îndreaptă spre Hangiu, șoptindu-i ceva și arătînd către cei doi sosiți, în timp ce starostele și ceilalți doi călăreți îi salută și își continuă calea, printr-o mare poartă de zid.

Grigore Minea : „Buerebista"

peste un pod, unde se înalță palatul regelui Burebista.

★

Palatul regelui din Argedava se întinde pe o mare suprafață de teren, între două rînduri de ziduri de piatră și palisade de pămînt bătut, între care se ridică diferite clădiri. În stînga este un fel de tabără — cazarmă militară de tip roman, în mijlocul căreia ostașii fac diferite exerciții de luptă, sub comanda șefului dac VISCOL, al cărui nume vorbește de la sine despre firea și puterea sa. Se fac exerciții de sabie și lance, trageri la țintă cu arcuri mari, dar centrul atenției spectatorului se va îndrepta spre armele grele de război : catapulte și tunuri de asalt, la care ostașii lucrează cu multă îndeminare sub ochii meșterului helvet BERNA, care le și „fabrică". La intrarea taberei se vede o statuie reprezentînd un călăreț, în uniformă de luptă, pe un cal înzăuat, (aidoma „călărețului trac" legendar).

În dreapta se întinde o zonă rezidențială de vile cu aspect grecesc, locuințe și ateliere-prăvălii ale locuitorilor capitalei, unele cu colonade și patio, ca acelea din Pompei. O clipă, aparatul va întîrzia asupra „monetăriei" regelui, unde aurarii și argintarii săi lucrează la baterea monedei cu efigia sa și la tot felul de juvaeruri. În această zonă apar și cîteva temple mici de piatră, ca templul Atenei de pe Acropole, și un templu oriental, iranian printre coloanele căruia se întrevede o statuie a zeului Mithra, cu ochi de peruzea. Un mare portic, cu ample trepte de piatră și coloane (Propylee), deschide intrarea spre un palat de piatră din blocuri masive, descinzînd direct din civilizația miceniană.

Pe latura din fund continuă lucrările de construcție a unui apeduct, conduse de un arhitect roman. Pe schele lucrează zidari de toate neamurile, iar arhitectul Marius DULLA supraveghează funcționarea unei mari macarale de lemn, mișcată cu o enormă roată în interiorul căreia „pășesc" oamenii care o învîrt fără odihnă. Blocurile mari de piatră de construcție sînt dirijate, de pe schele, de alți zidari (Vezi reconstituirea construcției apeductelor romane Aqua Claudia și Aqua Marcia).

Panorama capitalei lui Burebista prezintă aspecte ale unei vieți civilizate, deschisă influențelor romane, grecești și orientale. CASTABOCA i-a văzut și s-a salutat, prietenește, cu DULLA și BERNA, tovarășii săi din „Consiliul pentru arme și fortificații". Acesta din urmă schimbă un semn de caldă salutare cu Bedar, fiul său. Atunci sînt zăriți și de VISCOL, care-i face semn lui Castaboca să vină la el. El descalecă și lasă calul în grija calfei BEDAR care intră în tabără îndreptîndu-se spre grajdurile regale.

VISCOL : Meștere Castaboca, ce vînt te-aduce pe la noi ?
CASTABOCA : Ai uitat, generale Viscol ? E vremea adunării consiliului armelor.
VISCOL : N-am uitat. Dar mi se pare că ai venit prea devreme.
CASTABOCA : Mai bine mai devreme, decît prea tîrziu.
VISCOL (serios) : *L-am văzut cu tine pe tînărul helvet, fiul meșterului Berna.*
CASTABOCA : Marele maestru al armelor mi-a trimis răspuns prin calfa Bedar, fiul său, că va trebui să punem de grabă în lucru un nou model de catapulte, pe care l-a cumpărat de la spaniolul său din arsenalul Romei.
VISCOL : Romanii își reînnoiesc armele de asediu ? Pentru ce ? Sau contra cui ?
CASTABOCA : Arhitectul Dulla nu știe ? E roman doar. Ce mai face ?
VISCOL : El știe să facă palate și poduri. Acum face apeductul... Și nu mai e demult roman ; acum e de-al nostru.
CASTABOCA (șopti) : *M-a chemat regele. Cezar a intrat în Gallia.*

Aparatul pătrunde în palat, unde sobrietatea încăperilor și tăria porților sînt cu gust îmbinate de frumoase lucrări de artă în stil grecesc și oriental, mozaicuri, statui, vase, mobilier, fără luxul strigător al regilor orientului și al patricienilor romani. Senzația de tărie și opulență e statornică, dar nu ostentativă. Regele se află în tovărășia nepoatei sale IRA. Este un bărbat de vîrstă mijlocie, care arată mai bătrîn, din pricina corpolenței sale. Cu mustață și barbă rară, nasul tăiat, ca de luptător, ochi mici, verzi și aleri, părul deja rărit. Pare un om bătăios, dar de caracter furiș și îndreptățit să te țină. Tocmai a mîncat ceva și nepoata îl șterge mîinile cu un prosop cald și umed, pe care-l trece mai departe, împreună cu tablaua de masă, unei slujnice cu un chip mongol care-i zîmbește pe furiș, cunoscînd pe semne subiectul discuției Irei cu unchiul ei.

BUREBISTA : Semeni leit cu soră-mea !... Și ea seamănă leit cu maica noastră...
IRA : Lapte și sînge ei, stăpîne...
BUREBISTA : Și vicleană, nepoată. Și frumusețea muierilor neamului nostru. Numai eu am ieșit urît, nepoată Ira.
IRA : Ba ! Cine zice ?
BUREBISTA (rîde) : *Cine-ar cuteza ?*
IRA : D-apoi, dacă măria-ta chiar dorești a fi frumos, asta-i că te-ăi fi molipsit de la Caius Iulius Cezar. Numai, cum îți-ar sta șulemenit, ca dînsul ?... Cică se scarpină-n cap cu degetul mic, ca să nu-și strice frizura, cu toate că e chel !...
BUREBISTA (rîde) : *Dar de unde știi tu, Ira, că Cezar se șulemenește ?...*
IRA (schimbînd o privire cu slujnica ei) : *Iaca știu, de la una din roabele casei sale. A venit la noi, odată cu arhitectul roman, cînd l-au surghiunit.*
BUREBISTA : Dar arhitectul tău e frumos ?
IRA (face pe mirata) : *Nu m-am uitat... Și-apoi, nu-i al meu. E sluga măriei-tale.*

Cînd Regele izbucnește iarăși în rîs, intră VIEZURE, tar Burebista îi face semn Irei, că se poate retrage.

BUREBISTA (încă cu rîsul pe buze, către el) : *Nepoată-mea Ira a aflat că Cezar se șulemenește... Pontifex-Maximus, ha,ha...*
VIEZURE : Asta știe toată Roma...
BUREBISTA : Și eu de ce n-am știut, Viezure ! Înseamnă că șeful poliției mele îmi mai ascunde cîte una din tainele sale ? Nu ?
VIEZURE : Nu, înălțate stăpîne ; dar acea vorbă spurcată a romanilor, eu n-o puteam rosti de față cu măria-ta.
BUREBISTA : Te iert, dacă mi-o spui.
VIEZURE (comic) : *„Cezar e bărbatul tuturor femeilor și femeia tuturor bărbaților"...*
BUREBISTA (după o tăcere) : *Ai avut dreptate să nu mi-o spui, Viezure. Spurcată vorbă, despre un prinț viteaz al Romei... Aceasta nu l-a împiedicat să cucerească Spania și acum să vrea Galia... Să trecem la ale noastre. Ce-i nou ?*
VIEZURE (le numără pe degete) : *Persianul Mitran, comisul regelui din Pont, a ales caii pe care a venit să-i cumpere pentru cavaleria lui Mitridate și pleacă mîine.*
BUREBISTA : Să-i păziți, s-ajungă cu bine cu mesajul meu către regele Pontului.
VIEZURE : Un decan cu nouă călărești, pînă la Dunăre ; apoi oamenii lui Balta, pînă la cetățile grecești. Acolo îl așteaptă Acornion.
BUREBISTA : Bine. A venit Castaboca ?
VIEZURE : A venit, împreună cu doi străini.
BUREBISTA : Ce străini ?
VIEZURE : Oameni buni. Castaboca ar dori să-i înfățișeze la curte.
BUREBISTA : Să-i înfățișeze. Dar consiliul armelor știe ce vrem ?
VIEZURE : Am zis, că să afle mai bine de la măria-ta, după adunarea prinților tarabostes... Iar Adunarea așteaptă.
BUREBISTA : Să vină și ei la Adunare.
VIEZURE : „Pileații" nu-i vor îngădui pe „comați" în Adunarea prinților tarabostes...
BUREBISTA (cugetă o clipă, ironic) : *Au să se supere bogații pe săraci ? Sau unora tot nu le convine a crede că dacii sînt o mlădiță a geților și că toți ne tragem din neamul cel mai numeros și mai răspîndit în lume după cel al Indienilor ? Marele neam al Tracilor !*
VIEZURE (prudent) : *De cînd ai făcut unirea triburilor trace, regișorii lor nu s-au deprins încă cu legile cele noi și amintirea eliberării sclavilor nu i-a părăsit încă... Deși unora le-ai plătit credința.*
BUREBISTA (necăjit) : *Cu aur, Viezure... Cu aurul nostru.*
VIEZURE (zîmbind rece) : *Și altora cu fierul... accredința.*
BUREBISTA (concesiv) : *După dreptate. Bine... Să nu-i mai supărăm. Deocamdată...*
VIEZURE : Doi dintre șefi lipsesc de la Adunare...
BUREBISTA (bănuitor) : *Care ?*
VIEZURE : Țap, principele din țara aurului și Balta, pescarul, vărul măriei-tale...
BUREBISTA : Vor veni pînă la sfîrșitul Adunării, mai avem o lună înainte.
VIEZURE : Țap ar mai putea veni, dacă-l lasă celtii să treacă. Dar Balta, nu.
BUREBISTA : A murit ?
VIEZURE (clătină capul) : *După ce feciorul i-a căzut în robia piraților, durerea l-a răpus treptat pe bietul bătrîn. S-a dus la strămoși !...*
BUREBISTA : Zamolxis să-l primească printre prea-fericiți. Să mergem la adunare. Timpul nu așteaptă.

În sala mare a tronului, care seamănă cu sala senatului roman, minus marmora, — pentru că primează granitul și lemnul sculptat, — ședе Adunarea anuală a nobililor și comandanților de oști ai triburilor geto-dace din regatul unit al lui Burebista. Scaunul lui e păzit de stegari purtînd stindardul său cu cap de lup. Se remarcă printre dinști, după port, oamenii de la șes și de la baltă și oamenii munților, cu trăsături nu prea deosebite, dar îmbrăcați altfel, cu influențe explicabile prin poziția geografică și diversitatea marelui lor Regat care se întinde de la Dunărea mijlocie și Munții Slovaciei pînă la Pontul Euxin și din Carpații Păduroși pînă la Balcani. Adunarea se ridică în picioare aclamîndu-l pe Rege.

PRINCIPII GETO-DACI : Regelui regilor, glorie!

Burebista purtînd pe frunte coif-coroană de aur tracic, ridică ambele mîini, într-un salut sacerdotal și toți iau loc în tăcere.

---

radio

Gardul cu iederă

O poveste cam subțirică și suficient de confuză a fost pretextul teatrului radiofonic „Gardul cu iederă" de Lia Crișan, adaptare de Petre Popescu. Într-un orășel de provincie se rătăcesc (sau se opresc, sau pierd trenul) o scriitoare (Matilda Cristea) și o fată de 18 ani (Vasilica), prilej cu care, intrînd în intimitățile vieții respectivului orășel, vor descoperi : un talentat prozator (profesor, soț înșelat, om însingurat și timid) un primar (care știe tot, vede tot, descurcă tot), un doctor (șarlatan, mințind oamenii cu un medicament ineficient dar și periculos), o doctoriță (îndrăgostită de profesorul-prozator), o moașă-diplomat și un pseudo-literat. Toată această omenire se agită în jurul construirii unei maternități. Finalul va face lumină în toate : soția prozatorului-profesor va fugi cu pseudo-literatul, Vasilica, fata de 18 ani, va rămîne în orășel și va ajunge primar, primarul îi va publica profesorului o nuvelă (deplasîndu-se în acest scop personal la București), doctorița și profesorul își vor aduce aminte că s-au iubit încă din copilărie.

Tehnic, piesa a fost o evocare. Așadar, un povestitor rememorează întîmplări trecute. Povestitorul este Vasilica, ajunsă primar. De ce povestește, n-am înțeles. Ar fi de dedus că povestește pentru fata ei, Catrinel. (Toate acestea, spune evocatoarea la început, nu mi le-aș fi amintit dacă fetița mea Catrinel n-ar fi intrat în biroul primarului, primarul sînt eu. Într-un tur de oraș primarul vede maternitatea și începe să povestească. Resortul este minim, aproape că nu se susține, convenția devenind convenționalitate). Ce povestește, am văzut. Cum povestește ? Făcînd ca scena să se populeze cu eroi. Cum vorbesc personajele ? Cam în acest fel : „hai înseamnă acțiune, luptă, fericire", „și... dragoste", „da, și dragoste" etc.

Rememorînd și alte scenarii (sau piese scurte) ascultate (despre unele am scris la timpul cuvenit) concluzia nu este prea favorabilă. Lipsesc conflictele adevărate, lipsește ușurința dialogului (frazele sînt lungi, poetice, întortocheate sau suspendate de pauze nefirești, lăsate să se subînțeleagă adevărul), lipsesc oamenii vii. Al impresia, ascultînd unele scenarii că autorii nu prea cunosc specificul teatrului (o dovadă ar fi caracterul narativ dominant al multor piese, imorumut prozastic, ceea ce duce la artificiu de construcție). O infuzie de piese clasice ar fi binevenită. În acest fel s-ar produce o educație după modele demne de urmat. Eforturile actorilor (să consemnez o parte din distribuția piesei „Gardul cu iederă" : Gina Patrichi, Vasilica Tastaman, Stela Popescu, Mircea Albulescu, Virgil Ogășanu și Margareta Pîslaru) s-ar consuma într-o direcție nobilă. A nu se înțelege cumva că sînt împotriva jucării pieselor noi, scrise de tineri.

Dimpotrivă, aștept de fiecare dată cu multă emoție apariția unui dramaturg nou, sperînd mereu că și radioul a găsit pulsul exact al unei generații aflate în plin proces de afirmare.

Constantin Stan

---

plastică

Nostalgie și echilibru

Cea de a patra expoziție personală (anterioarele în 1967, 1969 și 1976) a lui ION GRIGORE (**Pictură.** Galeriile de artă ale municipiului ; septembrie-octombrie), confirmă, în mare măsură, constatările anterioare ale criticii care, parcă prin consens, relevă natura poetică a viziunii pictorului, calma seninătate cu care în pînzele acestuia se distilează emoții trăite a **posteriori** în fața unor aspecte ale realului, restituie simțurile de către retină în virtutea unui impuls nostalgic. Lumea artistului a rămas aceeași lume purificată de filtrul memoriei. În ea, existența naturii și a omului par a fi reglementate de ceremonialuri precise. Un anume colț de pădure, din apropierea unei case cu acoperișul diafanizat de o candidă iarnă, pare a întruchipa anume cadrul rar al unei vechi balade ale cărui ritmuri revin obsedant, redeclanșînd și reordonînd o impresie cîndva, într-un timp anume, acumulată. Un aer de căldură umană și de simplitate străbate pînzele lui Ion Grigore, este aerul lumii noastre rurale ce a hrănit cu legendele sale imaginația artistului. Insuflat imaginii cu siguranță, fără stîngăcie sau artificiu, el conferă acesteia capacitatea de a pune în valoare un inconfundabil sens al duratei. El poate servi drept punct de reper în evaluarea demersurilor pictorului, căci în funcție de acest dat — oarecum imponderabil — se organizează plastic în special peisajele lui Ion Grigore. Relevarea lui cu mijloace (asocieri de imagini) mai brutale ar putea în orice moment să reverse misticul în anecdotic, aureola în povestioară. Dar mîna este atentă și ochiul sigur ; controlul asupra emoției degajată de compoziție este simultan un control atent asupra tehnicii reprezentării. Coerența pictorului este reflexul unui echilibru interior, a unei stări de stabilitate afectivă hrănită de modestia și liniștea derivate din conștiința faptului că undeva, departe, în timp și spațiu, se află un teritoriu de candoare, lîn precum o melodie, cu care se intră în rezonanță mai ales cînd ritmurile sale ne ating discret, precum o boare palidă de vînt.

Într-un moment cînd una dintre îndeletnicirile celor ce privim constant ce se mai întîmplă prin artă este identificarea posibilelor semnificații ale unor demersuri izvorîte din o competiție furibundă pentru noutate, o pictură precum cea a lui Ion Grigore are asupra spiritului efectul tranchilizant al unui poem învăluit, cu metrică precisă și fără divagații, citit larnă, la gura sobei.

Grigore Arbore

---

muzică

Toamna varșoviană (I)

Înainte de toate, **Toamna varșoviană** înseamnă un efort organizatoric uriaș și adevărată, dăruită competență, care au făcut din această întîlnire a muzicii contemporane, de-a lungul a douăzeci și doi de ani de existență, cel mai reprezentativ festival al tendințelor muzicale actuale. De aceea, atunci cînd afișul unui septembrie varșovian este pictat în culori mai estompate, trebuie să acceptăm o umbră pe chipul avangardei muzicale, mai degrabă decît să acuzăm o vină a organizatorilor. Oricum, cu compozitori din nouăsprezece țări europene și transoceanice, festivalul este simptomatic, și aceasta în însăși lipsa sa de exclusivism stilistic, căci diversitatea este găsită astăzi nu numai de la o lucrare la alta ci chiar în interiorul unei singure opere. Sintem, așadar, într-o perioadă a panoramicelor stilistice care se pot numi sinteze în cazul operelor de mare clasă, actuale sau relativ recente, cum au fost cele de Charles Ives (**Central Park in the Dark**), Witold Lutoslawski (**Concertul pentru violoncel și orchestră**), Luciano Berio (**Coro**), Olivier Messiaen (**La transfiguration**), unele beneficiind și de interpretări excepționale, cum au fost cele semnate de dirijorii Antoni Wit și Stanislaw Wislocki cu orchestra Radioteleviziunii din Cracovia.

Ascultată în cantități mari, muzica ultimilor ani ne-a sugerat ideea că sintaxa a rămas în urma vocabularului, că inventivitatea în domeniul auditivului imediat nu este proporțional urmată de găsirea unei noi concepții arhitectonice. Adesea forma tentată este cea veche (conștient sau nu), pe deasupra unui material nou, care nu se lasă făcut semnificativ, în aceste condiții. A trebuit să constatăm deci existența paralelă a unor lucrări interesante și a unor lucrări plăcute la audiție, în afară de cele (multe) care nu erau nici așa nici așa.

Semnificative în prospecție, chiar dacă nu totdeauna satisfăcătoare auditiv, au fost lucrările lui Josef Anton Riedl (**Glas-Spiele**), Dieter Schnebel (**Maulwerke**), Fernando Grillo (**Itesi**), toate în aria teatrului muzical, domeniu deschis încă explorării. Aici tentativa se justifica fie în defrișare, fie în umor, oricum conformarea la procedeie mai vechi sau mai noi rămînea în urmă. Dar, desigur, acolo unde se reușea o proporționare a intenției explorative cu acoperirea imagistică muzicală, valoarea se desena cu autoritate. Aș cita aici, în primul rînd, **Marginals** a americanului Denis Eberhard și, partial, lucrările lui François-Bernard Mâche (Franța), Nigel Osborne (Anglia) și Gloria Coates (S.U.A.).

Am observat absența aproape totală a inovațiilor de acum cîțiva ani — muzica repetitivă, minimalistă — iar moda „retro" apărea cu discreție. Cred că muzica actuală trage aer în piept pentru un important salt înainte, deja previzibil în lucrările cîtorva talente autentice.

Despre participarea țării gazdă ca și despre prezența românească — într-un număr viitor.

Costin Cazaban

mapamond

Un umanist în acest veac

● **Cahiers de l'Herne** sînt astăzi „o adevărată instituție editorială pariziană de prestigiu internațional. Printre cele treizeci și trei de volume-omagii, apărute pînă acum, enumerăm la întîmplare „Caietele" dedicate lui Poe, Jules Verne, Peguy, Dostoievski, modernilor Celine, Ezra Pound, Thomas Mann, Raymond Queneau, unor contemporanilor Rene Char, Pierre Jean Jouve, Julien Gracq, Samuel Beckett, Henry Michaux ș.a. Un volum închinat lui Mircea Eliade — ultimul — arată de la sine ce semnifică în lume opera științifică și literară a acestui mare contemporan al nostru. Este una dintre regăsirile și reîntîlnirile cu Mircea Eliade, văzut prin multiplele oglinzi ale unor personalități de renume din țară și din străinătate. Prezența este în primul rînd a omagiatului, care își celebrează evenimentul cu noi pagini literare și cu noi studii fragmentarii din biografia sa intelectuală, începînd cu **Souvenirs de jeunesse ; L'Inde a vingt ans : Journal himalayen**, studii reluate din versiunea românească, eseuri ca cele din **Fragmentarium**, adevărate opere de concepție, deși par articole : **Le Folklore comme moyen de connaissance ; La conception de la liberté dans la pensée indienne ; Architecture sacrée et symbolisme ; Le mythe de l'alchimie** etc., și o corespondență selectivă, din ultimele decenii. — și ea un semn și un insemn al familiei de spirite a lui Mircea Eliade. Romancierul deschide această festivitate mondială cu **amintiri**, cu regăsirile sale în timp, într-un prezent al său, inalterabil de circumstanțe. Savantul nu face loc scriitorului pentru a-i satisface vechi orgolii. Mircea Eliade **nu a fost** un romancier, ci **este** unul dintre prozatorii români moderni, clădit într-o matrice spirituală ce aparține unei geografii umane proprii acestor locuri. Descoperind, studiind, ca oamenii Renașterii, el nu a abandonat niciodată creația. Voluptatea descoperirilor și a simbolizelor nu a ucis în Mircea Eliade voluptatea pură a creației artistice. O bipolaritate și o disponibilitate exprimată armonios în decursul vieții ! Creatorul literar și cel ce recreează universul prin lumea sa de simboluri și de semnificații. Unul a simțit nevoia celuilalt. Creația beletristică nu l-a readus pe Mircea Eliade dintre cărțile și biblioteca de specialitate, tot așa cum opera sa științifică nu a venit ca o salvare a savantului de la o aventură de tinerețe. Cultura, dimensiunea și profunzimea spirituală ale savantului au consolidat cadrele vocației sale artistice, după cum fantasia, libertatea creatorului i-au dat savantului o sete de căutare și de pătrundere în tainele universului uman.

Savantul, ca și creatorul literar, într-un secol al atitor utopii și necrofori de cultură și civilizație, afirmă o permanență a spiritului uman, o regăsire și o salvare prin el însuși. Mircea Eliade „refuză să dispere chiar și într-un timp pe care nu-l acceptă" **(Maurice de Gandillac)**, pentru că își menține o credință în om și în putința sa de a se regăsi prin el însuși. Cum afirmă însuși Mircea Eliade, **omul are o predestinare demiurgică pe pămînt. Ființa** „nu se poate instala în lume decît asumîndu-și răspunderea de a creia". Pentru a avea o lume proprie, „trebuie s-o creieze — oricare ar fi prețul ce trebuie plătit pentru a desăvîrși această creație și s-o facă durabilă". Mircea Eliade a văzut omul, între și peste timpuri. peste timp. El o-a descoperit un tip de **homme religieux**, ci tipurile de reprezentare a umanului în nevoia sa de absolut. „Căci sacrul, cum spune C. Nunca, nu este numai o chestiune de religie, nici chiar întotdeauna de religiozitate. Sacrul atestă prezența și puterea Spiritului, așa cum este el". Sacrul face din ființă ființei umane. Omul eliadesc păstrează pariul de nedezmințit de meditație, de adîncire și de puritate în aspirarea unei condiții totale. El caută, așteaptă, se reconstruiește, nu dispera. E un profet al lui mîine, semănînd pretutindeni străine. Pe aceste căi umblate la nesfîrșit, părînd a fi rămas neumblate de nimeni, Mircea Eliade caută adevărul așa cum se exprimă el prin actele de viață, pentru că tot universul de simboluri reprezentări, mituri sînt „hieroglife ale unei realități" **(Alexandru Ciorănescu)**.

Pentru Mircea Eliade nu există inferior și superior, periferic și central în cercetarea dimensiunii inferioare a umanității. Totul este viu și ne este contemporan. Opera sa ignoră dogma, mistica, institutionalizarea exterioară. formele de cult. Datele și concluziile cercetărilor vizează un „tipologic faptică ci o ordine în definirea esenței. „Originalitatea lui Eliade se află în metoda și în perspectiva sa" **(Julien Ries)**. „Mircea Eliade este dintre acei care, împreună cu Jung, Dumezil, Corbin între alții, într-un mod calm, metodic, științific într-un cuvînt, exhumă marea statură a lui **homme sapiens** (sau a lui **Adam Kadmon**, oricum n-are importanță) ascunsă de idoli progresiști nemărturisiți ai civilizației înumane fecia din mașină" **(Gilbert Durand)**.

L'Eternel retour este numai metaforic un mit al întoarcerii, pentru a înainta în timp. Istoricismul este inferior, nu însă fatal. Veșnica reîntoarcere este un etern dor și vis al umanității de regăsire și de redobîndire. Mircea Eliade, cum spunea **Charles H. Lang**, nu ne cere „să ne schimbăm părerea, deși ne la o anume imitație degradată a lui yoga sau la o întoarcere la natură după exemplul numeroaselor mode de viață aberantă care caracterizează epoca noastră. Credințele „popoarelor în „faza lor etnografică" ca și „folclorul popoarelor civilizate" au la bază **ființe** și nu „creații fantastice" **(Folclorul, cu mijloc de cunoaștere)**.

Universul uman este un spațiu explorabil pentru numeroasele coordonate la care s-a construit o hartă de reprezentări a metalogicului și aspectelor de rost. Liberat de natură, putînd deveni chiar el „liber" și mai fi sclavul timpului, omul își definește într-un nou mod starea sa de sacralitate". Devenind competitiv cu natura, „făcînd mai repede și mai bine, schimbînd raportul cu natura, omul a intrat într-un moment tot atît de revoluționar ca și acela al descoperirii focului și al agriculturii" **(Mitul alchimiei)**.

Mircea Eliade îl numea pe Teilhard de Chardin un optimist, pentru că el crede în om ca într-o ființă creatoare, ca o imaginație inepuizabilă. Dar însuși Mircea Eliade este un optimist, afirmînd o identitate umană prin spirit, și printr-o universalitate a spiritului. Mesajul său este al unui umanist în metamorfozele sale, omul în viziunea lui Mircea Eliade renaște nu din propria cenușă, ci din propria ardere și din pompii-i destin de ființă în căutarea absolutului pe care niciodată nu-l crede pierdut.

Marin Bucur

REVISTA STRĂINĂ

● **Sub titlul „Nouvelles Hébrides 1922—1930"** sînt adunate, într-un volum al Editurii „Gallimard" (Col. Blanche), textele și proza scrise în această perioadă de Robert Desnos și rămase inedite. 1922 este începutul apartenenței lui Desnos la mișcarea suprarealistă pînă în 1930, cînd, împreună cu alții, a fost exclus din grupare. Volumul cuprinde în paginile sale două ansambluri inedite : „Penalites de l'Enfer cu Nouvelles Hébrides" (1920) și dosarul „Dada-Suprarealisme" (1927), reluînd și două texte din 1923 și 1928, epuizate. Ediția a fost întocmită, prezentată și adnotată de Marie-Claire Dumas.

● **Moștenirea literară a lui Lev Tolstoi** numără pe lîngă romane, drame, nuvele, povestiri, jurnale, scrisori, tratate, articole politice, literare, pedagogice, — și un „Abecedar" și „Cărțile rusești pentru citire". A început să lucreze la ele încă din anul 1870, o muncă uriașă, constînd în culegerea și alegerea materialelor din cele mai diverse domenii ale cunoașterii, prezentîndu-le mai întîi sub forma unor basme, povestiri, nuvele scurte. Fiecare miniatură era purtătoarea unui mesaj moral sau educativ. Marele scriitor acorda o deosebită însemnătate limbii scrierilor sale, alegîndu-și cu grijă cuvintele cînd se adresa celor mici. Povestirile sale pentru copii reprezintă încă o dovadă a supremei exigențe care-l caracteriza. neabătîndu-se de la deviza „...cărțile trebuie să fie frumoase, scurte, simple și principalul — clare", așa fel încît valorile adevărate ale culturii umane să ajungă la tînărul cititor.

● **Colecția de teatru** a Bibliotecii Naționale austriace va prezenta cu începere de la 27 noiembrie 1978, pe o perioadă de 2 luni, o mare expoziție privind teatrul japonez în colaborare cu Muzeul Teatrului din Tokio vor fi alese circa 300 exponate, pentru a oferi o vedere de ansamblu asupra formelor și evoluției istorice a teatrului japonez. Toate obiectele alese (alături de perucі, diverse accesorii, desene, fotografii, afișe și gravuri pe lemn) vor reprezenta perioada dintre secolele VII și XVII.

● **Cunoscutul dirijor și compozitor american Leonard Bernstein,** primă baghetă la Metropolitan Opera din New-York. autor printre altele al operei „West side Story" (versiune modernă după Romeo și Julieta a lui Shakespeare), bine cunoscut publicului nostru și datorită interesantei și documentatei „Istorii a muzicii", transmisă nu de mult la T.V., — a fost numit, cu prilejul împlinirii a 60 de ani, membru de onoare al Operei Naționale din Viena.

● **Al doilea volum al ediției definitive a teatrului lui Armand Salacrou, „Theatre II",** apărut sub egida Editurii „Gallimard", cuprinde piesele: „Patchouli", (povestea băiatului care încearcă să descopere absolutul prin diferitele sale pasiuni) „Atlas-Hôtel", (al cărui erou visează să aibă un hotel în munții Atlas), „Les Frénetiques", (dragoste, gelozie, trădare în mijlocul faunei studiourilor de cinematograf), „Note sur le theâtre", scrisă în 1930 și completată în 1943 ; o improvizație „La vie en rose", o poveste ce-și țese intriga timp de 25 de ani între cele două limite ale unei zile, schițînd aici tehnica piesei „L'Inconnue d'Arras".

● **O ediție completă, în 15 volume,** a operelor lui Ernst Junger urmează să înlocuiască ediția epuizată în 10 volume, editată în deceniul șapte de Editura „Klett-Cotța" (R.F.G.). Ediția care va cuprinde și o serie de inedite, va fi terminată în primăvara anului 1982.

● **Cu Hannah Höch a dispărut singura femeie și ultima veterană a curentului dadaist.** Nu a fost numai prietena și muza lui Kurt Schwitters și Raoul Hausmann. ci și o artistă de mare talent, excelînd prin colaje și fotomontaje agresive care i-au atras în anii dictaturii naziste interdicția de a picta și de a expune. Academia Artelor din Berlin, din care făcea parte, i-a consacrat în 1971 o expoziție personală, au urmat manifestări în Berlin și Paris, iar în 1977, în cadrul Consiliului european, o ultimă expoziție la Berlin.

● **Profesorii, studenții și asistenții** Facultății de litere a Universității din Bratislava au început în 1968 o serie de cercetări arheologice la poalele munților Tatra. Urmare a efectuării săpăturilor au fost descoperite, în apropiere de Velka Lomnica, **resturile unei** numeroase așezări, construită acum circa 7000 de ani în partea de nord a țării, datînd din perioada neolitică, se ocupau în mod deosebit de agricultură. Alte așezări dintre care cea mai veche datînd de aproape 12 mii de ani erau locuite de populații stabilite acolo după epoca glaciară și care se ocupa cu vînătoarea de reni, iar cele din regiunea Poprad, de metalurgie. O monedă greacă găsită în urma săpăturilor, dovedește și legăturile comerciale cu lumea Greciei antice.

● Ca un gest de gratitudine adus cunoscutei actrițe Arletty, societară a Comediei Franceze, Philippe Ariotti și Philippe de Comes au tipărit în editura **Henry Veyrier** volumul **ARLETTY**, pe care, într-un cadru festiv la Comedia Franceză i l-au înmînat cu prilejul împlinirii vîrstei de 80 de ani. Din păcate însă, veterana actriță nu va putea decît să asculte lectura acestei biografii fără să vadă nimic, întrucît cu vîrsta, a orbit aproape cu desăvîrșire. Vocea însă și risul ei atît de îndrăgit publicului francez nu s-au schimbat, și optimismul care a călăuzit-o toată viața îi molipsește pe cei din jurul său.

din poezia chineză

JONG YI-JEN

Celebrînd marea sărbătoare

Primăvara zburdă topind întîrziatele zăpezi.
La adierea vîntului, sute de flori se deschid.
Piscul nu va putea stăvili învolburatul Yukong,
Vasul, pilotat cu iscusință, va întîlni oceanul.

Trecutul e departe ca un nor dus de vînt,
Prezentul nu mai prididește să-și numere eroii !

Iată-mă, surprins în amurgul fericit al vieții,
Bătrîn luptător ce refuză categoric repaosul...
N-am fost decît o țiglă, o cărămidă la temelia
Acestui meleag, veșnic roșu, al patriei mele.

KUO SIAO-CIUAN

Cîntec de toamnă

Vînturile înviorătoare ale toamnei
Mă trezesc din adîncul meu somn ;
Focurile de artificii ale sărbătorii
Îmi înflăcărează nebănuit inima.

Astăzi, vînturile toamnei par mai reci
Pentru că trec prin inima mea ;
Astăzi, focurile de artificii mă poartă
Acolo sus, printre miriade de stele.

Amintindu-mi momentele triste din trecut,
Inima mi se posomorăște profund ;
Amintindu-mi zilele lungi de disperare,
Mă simt copleșit de remușcări.

Un brav luptător nu-și pleacă armele,
Nici măcar pentru o singură clipă.

Un revoluționar nu trebuie să ezite
Chiar dacă înfruntă o pădure de săbii.
. . . . . .
Viața unui brav și dîrz luptător
Nu poate fi decît plină de lupte,
Atitudinea unui adevărat revoluționar
Nu poate fi decît revoluționară.

Va veni ziua nedorită, o știu,
A bătrîneții și a infirmității ;
Sper însă că inima îmi va rămîne tînără
Ca pe vremea cînd am întîlnit revoluția.
. . . . . .
Împreună cu vîntul înviorător al toamnei,
Spiritul meu s-a ridicat în văzduh ;
Focurile de artificii ale sărbătorii
Mi-au reaprins astăzi jarul din inimă.

În românește de
Petru Dan Lazăr

REPERE

Despre un realism mai puțin cunoscut

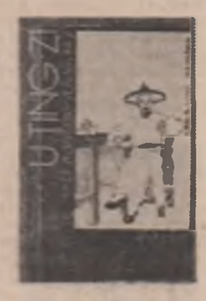

Recenta apariție a cărții „Întîmplări din lumea cărturarilor" completează fericit imaginea prozei chineze clasice pe care cititorul român și-a putut-o forma din traducerile anterioare **(Călătorie spre soare apune, Vis în pavilionul roșu).** Dacă celelalte opere aparțineau însă unei perioade mai vechi, avînd o structură inițiatic-fantastică sau simbolic-alegorică, romanul lui U Ting-zi*) (1701—1754), dintr-o cunoscută familie de oameni de cultură, a trăit departe de onorurile și ierarhiile oficiale, fiind contemporanul unei epoci de declin a idealurilor umaniste favorizînd prin răsturnările valorice formula realist-satirică.

Introducerea unor examene de vaste cunoștințe bazate în primul rînd pe literatură (606 e.n.) care să permită participarea la formele de conducere a tuturor categoriilor sociale a generat o structură specifică modului de viață chinez ducînd la o înflorire fără egal a culturii și la un statut privilegiat al cărturarului. Adevărată Renaștere orientală prin frumusețea idealurilor umaniste, perioada dinastiei Sung (960—1280), a dezvoltat personalitatea individului prin îmbinarea preocupărilor filosofice, politice, literare, artistice, sportive, savante etc. Cu timpul însă examenele devin scop în sine sau mijloc de a parveni pe scara socială, pierzîndu-și caracterul inițial de stimulare a valorilor, înlocuindu-le cu o pedanterie de tip scolastic unde creativității i se substituie însușirea mecanică a regulilor și formulelor sterile. Categoria socială care acaparează imensul mecanism birocratic al imperiului și din care U Ting-zi face eroul romanului său este cărturarul, mai precis licențiatul examenelor de o viață. Acesta sărăcește plenitudinea formației umaniste reducînd-o la știința succesului social și a puterii. Profitul sau satisfacerea vanității devin adesea legile acestei lumi închise. Moralist dar nu moralizator prozatorul înfățișează cu obiectivitate faptele, situațiile, personajele, subminînd însă din interior cu o subtilă ironie acest model de existență. Viziunea nu e simplistă, caricaturală, surprinzînd viața în varietatea ei. Galeria portretelor cărturarilor este nuanțată, între ei existînd și adevărate exemple de umanism autentic. În subtext se prefigurează o temă de profunzime pe care aș numi-o **mitul literaturii.** Este izvorul subteran care de-a lungul cărții străbate tot mai puternic spre suprafață. În astfel de momente registrul stilistic se modifică, un abur de lirism colorînd expunerea, contrapunctînd tonul general obiectiv și aducînd variația necesară : „Mai întîi, Ting și-a trecut mîinile ușor peste corzi, apoi a început să cînte. Sunetele limpezi au umplut toată pădurea și păsările și-au reținut ciripitul, ascultînd în cuiburile lor. Apoi melodia s-a învolburat, exprimînd durerea și speranța și bătrînul Yu a ascultat tulburat, pînă cînd nu și-a mai putut reține lacrimile". Unul din exercițiile alese ale spiritului erau desele întîlniri și întreceri de poezie în forme de un mare rafinament și o uimitoare diversitate. În aceeași sferă a esteticului dar și a eticului se înscriu și alte valori : politețea, oratoria și prietenia. Aproape în fiecare pagină întîlnești descrierea unor complicate ceremonialuri ale politeții.

Printr-o mișcare de translație lesne de înțeles autorul își deplasează lumea contemporană în secolele anterioare, păstrînd același ton de fină sugestie a satirei. Singura intervenție directă, schimbînd perspectiva și tonalitatea, e cea din amarele pagini finale. Departe de ierarhia comună, patru bărbați de talent, un caligraf, un vînzător de hîrtie, patronul unei ceainării, un croitor, rătăcesc senini în căutarea absolutului și a adevărurilor interioare : „Eu cîștig cinci sau șase arginți pe zi. Iar după ce mănînc, cînt la cin dacă îmi place, sau pictez în voie. Nimeni nu mă poate opri. Nu mi-ar plăcea să fiu bogat sau nobil și nici să slugăresc la alții. Cerul nu mă apasă, pămîntul nu mă frămîntă, sînt liber. Oare nu trăiesc fericit ?" Înțelepciunea bătrînului Yu nestiutor de carte, dar iubind frumosul, arta și valorile vieții ascunde ideea fericirii prin acordul cu universul : „Să trăiești așa cum știe să o facă bătrînul meu prieten, calm și netulburat, într-o mare de verdeață în mijlocul orașului, înseamnă să fii un nemuritor al zilelor noastre".

Formula narativă este fragmentară, discontinuă, romanul realist chinez, ca și romanul picaresc european, fiind mai aproape de specia nuvelei. Cartea este alcătuită dintr-un șir de povestiri cu subiect de sine stătător, dar integrabile unui ansamblu semnificativ. Multe dintre personaje revin în contextul altor întîmplări, destinele lor se întregesc, firele epice aparent disparate se înmănunchează creînd o atmosferă solidară, o senzație de mișcare și concretețe. Traducerea păcătuiește aici, din grijă pentru cititor, modernizînd excesiv limbajul, lipsindu-l de o anume patină stilistică. Se remarcă însă acuratețea și fidelitatea ei, notele explicative, competența și utilitatea prefeței semnate de traducătorii Mira și Constantin Lupeanu.

Privită dintr-un unghi de vedere comparatist, scrierea lui U Ting-zi, surprinde prin asemănarea frapantă cu evoluția prozei europene. Lumea „răsturnată" a înțelepților pierduți în bizare și stereotipe controverse va apare, colorată violent de satira neagră, grotescă, în paginile lui Swift scrise aproximativ în aceeași perioadă (1740). Evident modalitățile artistice diferă. Apropierea ultimului capitol de ironia acidă și de filosofia lui Voltaire (1747) nu este nici ea fortuită. Tot atunci apărea și romanul picaresc al lui Le Sage (1735) ale cărui structuri narative sînt asemănătoare romanului chinez, ambele fiind influențate de mentalitatea și spiritul viu popular.

Dan Alexandru Condeescu

*) **U Ting-zi : „Întîmplări din lumea cărturarilor", Editura „Univers" 1978.**

adam puslojić

Portret de Hall Tiberg.

În românește de :
ANGHEL DUMBRĂVEANU
și DUȘAN PETROVICI

A fi

Voi încerca să mă apropii
și mai aproape de-abia,
ca să te pot vedea.

A fi pe buza prăpastiei
e ca și cînd ai fi la marginea unei păduri,
dacă aceeași fiară-i iubirea.

A-ți spăla fața într-un abis !
Mai ales capul,
dar ochii și mai și.

Întunecat demon, înger alb,
iată-mă.

A ști

Dimineața mă spăl pe față.
Treaba asta știu s-o fac.

La amiază
mă spăl pe mîini
de funinginea vieții și-a morții.

Seara
Uneori la miezul nopții
dau drumul apei,
rece și limpede, pe ostenitele mele picioare.

În toiul nopții,
spălîndu-mi sufletul cu propriul meu singe,
curăț de pe mine pulberea zeilor.

Ca să pot spune rugămintea
pînă la capăt
fără să cad în genunchi.

A asculta

Ți-ascult sufletul lîngă fereastră.
Astăzi e ultima zi
de cînd ai plecat

Aceeași muzică ascultă
tatăl tău, mama.

Pisica așișderea.

Stai liniștită-n grădină
pe tronul împărătesc al taburetului din bucătărie.
După tainicul semn
al întinderii labelor pisicii tale
știu că ești aici, că mai trăiești.

Și poate mîna ta în geam
o să-mi rostească numele.

Mi-am pierdut manuscrisele

Mi-am pierdut manuscrisele

deși
multe mînciuni
am tras acolo
acum sufăr totuși

altfel decît
scriam în ele

observ
că ăsta e un manuscris nou

și m-apuc să-l transcriu cît mai citeț.

MONDORAMA

Fascinația cotidianului

Lumea contemporană are nevoie, în această etapă a dezvoltării sale spirituale, de informație. Omul modern este adînc și, se pare, definitiv ancorat în contextul mijloacelor de mass-media, subjugat de fluxul continuu de texte scrise, de imagini televizate sau emisiuni radiofonice. Concepem cu greu cum ar putea trăi fără ele un om al secolului XX transformat în om relațional, centru imaginar spre care se îndreaptă mereu mii și mii de eforturi creatoare ziaristice. Căci, ce altceva decît acest om al secolului XX, un individ generic, este „cititorul nostru", „ascultătorul sau telespectatorul nostru ?" Simple formule ? Nu, fiindcă miracolul tehnic a permis ziaristului contemporan să realizeze vechea fantasmă romantică a ubicuității, modelator universal, în intenție, de opinii și caractere. Or, tocmai aici se poate situa centrul unei dezbateri asupra condiției și răspunderilor ce revin ziaristului, asupra calităților necesare unui tînăr ce intră pe porțile unei redacții. Este ceea ce a încercat, într-un recent număr al său, revista italiană **Panorama**, ce-și începe ancheta prin declarația lui Piero Ottone, fostul director al ziarului **Corriere della sera** : „prima condiție a unui ziarist este să fie curios".

Pentru Paolo Murialdi, președintele federației naționale a ziarelor italiene, calitatea fundamentală este curiozitatea înțeleasă ca dorință de a înțelege, de a ști. „Dacă scrii despre realitate, — precizează el, trebuie să fii interesat de realitate". Dar pentru a înțelege realitatea în toată complexitatea ei, ziaristului modern îi este necesară, în primul rînd, alături de „flerul" tradițional, o formație multilaterală care să-i ofere posibilitatea de a dialoga, în mod real, cu interlocutorii săi. „Nu știu cît de bine poate să scrie despre politică externă un ziarist care să nu poată discuta de la egal la egal cu un ministru de externe" — îmi spunea odată unul dintre marii noștri ziariști, Mircea Grigorescu. „Și nu zîmbi — adăuga el. Cititorul știe imediat dacă ești stăpîn sau nu pe meserie. Iar dacă pui o întrebare neroadă, n-ai să auzi niciodată un răspuns inteligent".

„Un ziarist trebuie să știe foarte bine o serie întreagă de lucruri. Să citească mult. Să studieze economia, istoria, lingvistica, politologia. Nu este deajuns, pentru a scrie un articol, să pleci cu gîndul de a pune o întrebare inteligentă. Trebuie să existe cultură pentru a pune această întrebare inteligentă" — afirma, răspunzînd anchetei revistei italiene, cunoscuta ziaristă americană Clara Sterling, „corespondent itinerant" al cotidianului **The Washington Post.** „Dar, atenție ! — continua ea. Ziaristul are înainte de toate datoria de a fi un interpret între subiectul său și lumea externă, fără să se teamă niciodată de riscul simplității în dauna aspectului intelectual. Pentru că, mie personal, nu mi se pare important să apar în fața cititorilor drept un intelectual, ci să mă fac înțeles de toată lumea". Toate acestea trebuie susținute, afirma, în continuare, Piero Ottone, de „o rigoare aproape științifică, de un acut sens al responsabilității. Este, aceasta din urmă, o condiție necesară și indispensabilă pentru a cîștiga încrederea opiniei publice". Cititorul, ascultătorul sau telespectatorul nu sînt niște persoane anonime, un public inert. Pentru ca ziaristica să fie într-adevăr eficientă, ea trebuie să acorde auditoriului dimensiunea participativă, singura ce poate transforma un text scris sau vorbit într-o dezbatere cu valențe creatoare. Și pentru ca această implicare a auditoriului să fie reală, trebuie ca ziaristul sau reporterul să fie ei însiși **implicați în cotidian.** Să suporte, cu alte cuvinte, **fascinația cotidianului**, să iubească oamenii și să știe să-i asculte. Nu poți vorbi despre oameni fără să fi știut să-i asculți, fără să știi cu adevărat ceea ce vor, ceea ce speră. Orice lucru care este scris, orice lucru care este creat în această lume, orice fapt cultural este destinat oamenilor. Fără a ști bine asta, nu e nevoie să te mai apuci să scrii. „Oamenii știu imediat dacă ai vrut să spui într-adevăr ceva, sau pur și simplu ai umplut cu vorbe un spațiu pe care ți-l consideri rezervat. Nu există o palmă mai usturătoare dată unui ziarist decît de a vedea cum cineva deschide un ziar, își aruncă ochii pe pagina cu articolul și apoi o închide la loc, cu plictis" — spunea Clara Sterling. Înseamnă, de fapt, că ziaristul a uitat, în acea clipă, că a scrie înseamnă a fi pînă la capăt responsabil nu numai de opiniile sale, ci și de timpul sufletesc al celor pentru care scrie.

Cristian Unteanu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dragoș
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei : 6 luni — 26 lei : 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian